

T. E. KIVIPELTO

58.

AARNE KALSKE

NELINÄYTÖKSINEN
NÄYTELMÄ

KUSTANTAJA

TAMPEREEN TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.Y.

*Esittämisoikeuden
myöntää kustantaja.*

T. E. KIVIPELTO

AARNE KALSKE

NELINÄYTÖKSINEN NÄYTELMÄ

KUSTANTAJA
TAMPEREEN TYÖVÄEN SANOMALEHTI O. Y.

HENKILÖT:

AARNE KALSKE, konetyömies.

TIREHTÖÖRI STÄHLE, tehtailija.

ELSIE, edellisen tytär.

PASTORI LOIMARANTA.

TILANOMISTAJA FALCK, suurtilallinen.

ELLI, edellisen tytär.

TEHTAAN INSINÖÖRI, Stählen tehtaassa.

KOHONEN, tehtaan työmies.

KOHOSEN VAIMO.

ANNA, }
SYLVI, } heidän lapsiansa.

SARKKI, tehtaan työmies, nuorehko pohjalainen.

LUUTNANTTI FREY, jääkäri.

POHJA, tehtaan työmies.

ENSIMÄINEN PUNAINEN.

TOINEN »

ERÄS NUORI PUNAINEN, Pohjan poika.

ERÄS KONTTORISTI, Stählen konttorissa.

Tehtaan työnjohtajia, konttoristeja, tilanomistajia. Tehtaan työläisiä. Punaisia ja valkoisia sotilaita.

Tapahtuu Suomessa eräässä tehdassessuudessa lähellä kaupunkia v. 1917 lopulla ja v. 1918 alkupuolella.

Ensimmäinen näytös: Tirehtööri Stählen konttori.

Toinen näytös: Tehtaan työmiehen Kohosen asunto.

Sama näytös. Muutos: Tirehtööri Stählen konttori.

Kolmas näytös: Tirehtööri Stählen palatsin pihamaa, saman rakennuksen, jossa on konttori.

ENSIMÄINEN NÄYTÖS.

NÄYTTÄMÖ:

Tilava, komeasti sisustettu puoleksi varasto- puoleksi konttori- huoneusto. Oikealla kirjoituspöytä, jolla on puhelin. Vasemmalla leposohva. Seinällä kirjakaappi ja muutamia hyllyjä, joissa on kirjoja, papereita ja teknillisiä esineitä. Leposohvan vieressä olevalla pöydällä on kirjoituskone. Parkettipermanto.

Esiripun avautuessa istuu tirehtööri Stähle suurella konttorituolilla kirjoituspöydän ääressä. Hänen sivullaan seisoo nuorenpuoleinen konttoristi, joka on juuri lopettanut lauseensa ja seisoo nyt odottavan näköisenä ja kunnioittavassa asennossa.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

nousten hermostuneesti ylös tuoliltaan ja lähtien kiivaasti astelemaan edestakaisin lattialla.

Taaskin . . . Sanokaa, etten ota vastaan. Minulla on muutakin tehtävää kuin yhtenäen ottaa vastaan jos jonkin näköisiä lähetystöjä. Puhukoot työnjohtajillensa; he kyllä esittävät asiat minulle.

KONTTORISTI

kumartaen.

Kuten käskette, herra Tirehtööri. — Aikoo poistua.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

huutaen hänen jälkeensä.

Tai odottakaahan! Otan vastaan heidät.

KONTTORISTI

kumartaa äänettömänä ja poistuu.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

syventyy työhönsä. Äänettömyys.

Aarne Kalske, Kohonen ja Sarkki tulevat. KALSKE on noin 28—30 vuotias, sirovartaloinen, jännevä ja ryhdikäs. Katse terävä, puhe varmaa, ilmeikästä ja mukaansa tempaavaa. Tekee älykkään, voimakkaan ja rohkean vaikutuksen. Hän on siistinpuoleisessa työpuvussa, n. k. everhaalit näkyvät takin alla.

KOHONEN iäkäs, tarmokkaan näköinen, huolien ja puutteiden uurtamat ja kalventamat kasvat.

SARKKI noin 23—24 vuotias. Käytös jonkunverran röyhkeätä ja uhmailevaa. Puhuu huomattavasti pohjalaista murretta. Pysähtyvät äänettöminä ovensuuhun.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

kirjoittaa kääntämättä katsettaan edessään olevista papereista. Kiusallinen äänettömyys.

AARNE KALSKE

tyynesti, varmasti ja arvokkaasti.

Herra tirehtööri!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

kääntää katseensa, kylmä läpitunkematon ilme kasvoilla; kylmästi, värittömästi.

Mitä haluatte?

AARNE KALSKE

Eilisiltana pitämässään kokouksessa päätti tehtaan työväen ammattiosasto esittää herra tirehtöörille palkankorotusanomuksen ja valitsi meidät tuomaan sen perille.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Ammattiosasto? Mikä se on? Olenhan sanonut, että en tunne mitään sellaista. Minun tehtaassani työskentelee vain työläisiä ei ammattiosastoa.

KOHONEN

Ammattiosasto on juuri tehtaan työläiset. Se on työväen perus-

tama järjestö, yhteenliittymä, joka toimii työväestön nimissä ja heidän valtuuksillaan.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Sitäpaitsi olemme päättäneet, että minkäänlaisia joukkopalkan koroituksia emme tule enää myöntämään. Yksityisesti ehkä ja harkintamme mukaan voimme jonkun verran koroittaa . . . sitten tuonnempana . . .

SARKKI

kiihtyneesti.

Asia ei riipu yksin teidän harkintanne varassa. Myöskin me olemme päättänehet . . .

TIREHTÖÖRI STÅHLE

kylmästi.

Vai niin . . .

SARKKI

uhkaavasti.

Niin . . .

AARNE KALSKE

hillitysti.

Herra tirehtööri, pyydän . . . ajatelkaahan nykyistä tilannetta. Maailmansota yhä jatkuu ja sen seuraukset ovat olleet tuhoisammat juuri työväenluokalle. Elintarpeiden hinnat yhä kohoavat ja työläisten elämä kurjistuu päivä päivältä.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Mitä voin minä yksin tehdä? Maailmansodan seuraukset koskevat meitäkin ehken vielä raskaammin kuin teitä, työläisiä. Raaka-aineiden hinnat ovat nyt jo suunnattoman korkeat ja rahamme arvo yhä alenee. Teollisuutemme menee huimaavaa vauhtia kohti perikatoansa. Eikä minun tehtaani ole mikään armeliaisuuslaitos.

AARNE KALSKE

Te siis kiellätte?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kuinka suuri on vaatimuksenne?

AARNE KALSKE

25 penniä tuntia kohden ja urakkatyöstä 15 prosenttia.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

tekee kynällä nopeasti laskelmia.

Se tietäisi noin 1 1/2 prosentin lisämenoa koko tehtaan tileihin. — Ei, en voi suostua.

KOHONEN

Mutta ajatelkaahan, herra tirehtööri . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Olen ajatellut. — Syventyy työhönsä. — Miehet seisovat vielä hetken, sitten poistuvat äänettöminä, synkkinä ja uhkaavina. Miesten poistuttua keskeyttää tireht. Stähle työnsä ja sytyttää sikaarin. Sitten yrittää hän jälleen syventyä työhönsä. Heti sen jälkeen kuuluu koputus ovelta.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

puoliääneen, hermostuneesti.

Kuka piru siellä taas on? — Ääneen. — Sisään!

ELSIE

kaunisvartalainen, miellyttävän näköinen, astuu sisälle. Eloisasti.

Mutta, isä, noin huonotuulisen näköinen jo heti viikon alussa! Mitä ikävää sinulle jo onkaan tapahtunut, isä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

vähän jurosti.

Eipä mitään erityistä, tyttöseni. Mutta nämä nykyiset ajat, ne eivät juuri hyväntuulisuutta lisää.

ELSIE

Ei tosin isä, mutta sentähden meidän olisikin nykyisien vaikeiden

aikojen seurauksia yritettävä lievittää niiden keskuudessa, jotka niistä seurauksista enimmäen kärsivät, ja ethän kai tahtone väittää, että me niistä erityisemmin kärsisimme, vai kuinka isä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Hm . . . Ellei nyt juuri sillä tavalla kuin sinä näyt tarkoittavan, tyttöseni, niin on kuitenkin paljon asioita, joita sinä et vielä ymmärrä etkä ole tilaisuudessa kokemaankaan, kuten esimerkiksi minä, eikä ne ole suinkaan vähemmän huolestuttavia.

ELSIE

Tietenkin sinulla on paljon huolta, ymmärränhän minä sen, isä, mutta nälän ja puutteen aiheuttamista kärsimyksistä emme kuitenkaan tiedä mitään niinkuin työläisemme tuolla alhaalla. Heitä nykyinen ahdas aika vasta koettelee. Olen itse seurannut heidän jokapäiväistä elämäänsä. Eilen tuli tuolla tiellä vastaan Kohosen lapset aivan avojaloin. Ajattelehan, isä, näin myöhäinen syksy, maa on jo ihan jäässä ja kuitenkin olivat he avojaloin ja muutenkin sangen kehnosti ja puutteellisesti puetut. Kun kysyin heiltä, miksi he eivät olleet pukeneet kenkiä jalkoihinsa, sanoi vanhin heistä, ettei heillä ole kenkiä. Ei ole lainkaan kenkiä ja talvi on juuri tulossa! Eikö se ole hirveätä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Hm . . . hm . . . Se on tosin ikävää, mutta mitäpä sille mahtaa? Kalliit ahtaat ajat, ne koskevat jokaiseen.

ELSIE

Mutta eikö meidän velvollisuutemme olisi lievittää heidän kärsimyksiänsä, vai mitä sinä arvelet, isä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Niinhän me teemme, tyttöseni. Mehän annamme heille työtä ja kohtuullisen palkan.

ELSIE

Miksi he eivät sitten osta kunnollisia vaatteita itselleen ja lapsilleen.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Tjaah . . . nykyisin ovat kengät ja vaatteet siksi kalliita, ettei niitä saa kohtuullisillakaan palkoilla. Sitäpaitsi on monilla työläisillä paljon lapsia ja harvat heistä kykenevät järjestämään taloutensa nykyistä kallista aikaa vastaavaksi. Heiltä puuttuu taloudellista järjestelykykyä ja säästäväisyyttä. Sen lisäksi on nykyinen kahdeksan tunnin työpäivä myöskin vähentänyt työläisten ansiota. Mutta itsehän he sitä tahtoivat. He tietysti kärsivät mieluummin vähän enemmän puutetta kuin tekevät pitempiä työpäiviä.

ELSIE

teeskennellyn naivisti.

Mutta ethän sinä, eikä toisetkaan herrat täällä konttorissa tee pitempiä työpäiviä, ette aina niinkään pitkiä, ja kuitenkin on heillä ja heidän lapsillansa hyvät lämpimät vaatteet — minulla esimerkiksi.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

vähän kärsimättömästi.

Elä nyt ole tyhmä, Elsie. On ero meidän ja heidän työnsä välillä, sen sinun pitäisi ymmärtää. Sitäpaitsi, minullahan on kiinnitettynä liikkeeseen suurehko pääoma, jota työläisillämme ei ole, ja myöskin vastaan minä liikkeen mahdollisista tappioista. Vertauksesi ei siis sattunut lainkaan paikalle. — Mutta jätä minut nyt, tyttöseni, minulla on muutamia tärkeitä tehtäviä suoritettavana.

ELSIE

Saanhan ostaa kengät Kohosen pikkupojalle ja tytölle, isä? Lupasin sen heille.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Tietysti saat, tyttöseni, ilmoita vain summa, minkä ne tulevat maksamaan. — Muutoin toivoisin, että sinä alkaisit kiinnittää enemmän huomiota oman piirisi keskuuteen. Sinä lyöt laimin paljon sellaista, joka sinun asemassasi olevalle nuorelle naiselle on tärkeätä, jopa välttämätöntäkin. — Mutta siitä toiste. Nyt minulla ei ole aikaa niitä tarkemmin selvittää. — Jää hyvästi, tyttöseni!

ELSIE

suutelee kevyesti isäänsä. — Hyvästi isä! — Pujahtaa nopeasti ulos ovesta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

syventyy taas hetkeksi työhönsä, sitten sytyttää hän jälleen sikaarin ja jää tuijottamaan mieltivänä eteensä. — Kuuluu koputus ovelta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

puoliääneen.

Tietysti taaskin jokin työväen lähetystö. — Ääneen. — Astukaa sisään!

TEHTAAN INSINÖÖRI

tulee.

Pyydän anteeksi, herra tirehtööri, taasen vanha juttu! Työläiset uhkaavat lakata työstä ellei heidän palkankorotusvaatimukseensa myönnytä.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

ivallisesti ja harmistuneena.

Niinpä tietenkin . . . Kaikkiko? Yksimielisesti?

INSINÖÖRI

Jokseenkin . . . tahtoo sanoa muutamia harvoja lukuunottamatta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Kirottua! Ja jos minä nytkin heille koroitan, niin pian ovat he jälleen kimpussani. Kuulkaahan, mitä mieltä te itse olette tämän palkankorotusvaatimuksen suhteen?

INSINÖÖRI

epäröiden.

Hm . . . Jos ne eivät vain tekisi lakkoa . . . Työläisten elämä on nykyisin kieltämättä vaikea ja tuotteidemme kysyntä on nyt suurempi kuin milloinkaan ennen, niinkuin hra tirehtööri tietää, ja hinnat ovat myöskin suhteellisen korkeat. Jokainen lakkopäivä merkitsisi kymmenien tuhansien tappiota. — Kyllä minä mieluum-

min antaisin mennä koko joukon, mutta mistä ottaa työväkeä heidän tilallensa, varsinkaan tottunutta?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Tahtoisitteko siis että myöntyisimme heidän vaatimuksiinsa?

INSINÖÖRI

Kuinka herra tirehtööri vain suvaitsee määrätä.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Voitteko nimittää ketään, joka olisi yllyttänyt työväestöä rettelöimään?

INSINÖÖRI

Epäilen kyllä Kalsketta ja Kohosta, mutta täysin varmoja tietoja minulla ei ole.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Olipa nyt miten tahansa, jätetään se puoli asiasta tällä kerralla. Joskus toiste ehkä otamme senkin asian tarkemmin tutkittavaksemme. — Ilmoittakaa siis, että yleisen työrauhan säilyttämiseksi olemme vielä tämän kerran pakoitettut myöntymään heidän vaatimuksiinsa.

INSINÖÖRI

Kyllä ilmoitan. — *Kumartaa ja poistuu.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

yksin ponnekkaasti.

Ei, tämä ei kelpaa! Näin se ei saa jatkua. Pian joudutaan siihen, että meillä ei ole mitään valtaa omassa tehtaassamme. Nyt työväki jo määrittelee palkkansa, työpäiviensä pituuden ja osittain valitsevat he jo työnjohtajansakin. Ties milloin he eroittavat minutkin tai asettavat määrätyllä tuntipalkalla, määrättyyn työhön ja määrätyksi ajaksi.

Nauraa ivallisesti.

PASTORI LOIMARANTA

noin 35—36 vuotias tulee. Hänen liikkeensä ovat harkittuja ja käytös teennäisen arvokasta.

Parahin tervehdykseni! Häiritsenkö ehkä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

rientäen häntä vastaan ja ojentaen kätensä tervehdykseksi.

Ei laisinkaan, astukaa vain sisään! Olkaa hyvä ja istukaa, herra pastori. — Sikaareja. — Osoittaa sikaarilaatikkoa.

PASTORI LOIMARANTA

istuutuu ja sytyttää sikaarin.

Suojeluskuntamme aseiden hankintakysymys — — — — —

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Joko niitä on saapunut?

PASTORI LOIMARANTA

Ei vielä, mutta toivottavasti kohta saamme. Vaasaan on aivan äskettäin saapunut kaksi laivanlastia aseita Saksasta. Olemme jo ryhtyneet toimenpiteisiin saadaksemme osamme lastista.

TIREHTÖÖRI STÄHLE.

Olette tietenkin noudattaneet asianmukaista varovaisuutta. Muistattehan viimeaikaiset aseiden etsinnät ja levottomuudet?

PASTORI LOIMARANTA

Kukapa ei niitä muistaisi, ja senvuoksi olisikin tehtävä loppu tuon räyhäävän roskajoukon mielettömästä temmellyksestä.

Kävelee kiihoittuneena.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

On todellakin aika asettaa sulkua heidän hillittömälle röyhkeydellensä. Elinkeinovapaudestamme ei enää kannata puhua, kotiemme rauha on hyvin epävarmaa ja henkeämmekin he jo alkavat uhata.

PASTORI LOIMARANTA

kostonhimoisesti.

Minun ainakin palaa mieleni antaa läksy tuolle huutavalle ja hoilaavalle laumalle. Minulla on tuoreessa muistissa ne monet veriset loukkaukset ja häväistykset, joita olen saanut kärsiä yksityisenä henkilönä ja varsinkin sielunpaimenena ja jumalan pyhän sanan julistajana. — *Teeskennellyn nöyrästi.* Yksityinen persoonani on tosin mitätön ja vailla merkitystä, mutta ne törkeät häväistykset, jotka ovat tapahtuneet kirkkoa ja jumalan pyhää sanaa kohtaan, vaativat rangaistusta.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

He eivät tule rangaistustaan välttämään, siihen voitte luottaa, herra pastori, mutta siihen asti olkaamme varovaisia. Olisi tyhmää ennen aikaansa paljastaa viholliselle puuhiaan. — Apropos, herra pastori! Mitähän olisi jos yrittäisimme saada puolellemme myöskin työläisiä. Heidän joukossaan on useita, jotka eivät vielä ole tuon punaisen ruton saastuttamia. Varsinkin niiden joukossa, jotka asuvat tehtaan huoneissa, on paljon kellovasta ainesta, kun vain osaa heitä oikein käsitellä. — Jos kutsuisimme heitä jo tänään pidettävään kokoukseen?

PASTORI LOIMARANTA

epäilevästi.

Hm . . . Voihan sitäkin koettaa, vaikka itse puolestani en paljoakaan odota sellaisesta yrityksestä. — *Katsoo helloa.* — Mutta kello onkin jo kohta neljä, meidän on kiirehdittävä, sillä neljältäähän on määrä kokouksemme alkaa. Nyt on vain saatava tieto työläisille ennenkuin he ennättävät lähteä kotiinsa.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Järjestän sen asian heti. — *Painaa soitto kellon nappia, jolloin eräs konttoristi astuu sisälle.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Toimittakaa tieto tehtaaseen kaikille osastoille, että heti työajan

loputtua, siis klo neljä, pidetään tässä huoneessa tehtaan suojelukunnan perustava kokous, johon kehoitamme työläisiäkin runsaslukuisina saapumaan. Tiedoittakaa tämä myöskin iltavuorolla työskenteleville.

KONTTORISTI

kumartaen.

Ymmärrän, hra tirehtööri. — *Poistuu.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

On kai lähiseudun tilallisilla ja heidän alustalaisillaan tieto tästä kokouksesta?

PASTORI LOIMARANTA

On, ja ellen erehdy, alkaa heitä jo saapuakin. — *Ulkoa alkaa kuulua hälinää ja puheen sorinaa.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

rientää tulijoita vastaan, joiden joukossa paitsi muita tilanomistajia, on m. m. suurtilallinen Falck ja hänen tyttärensä Elli, jotka ovat tireht. Stählen läheisiä tuttavია. Useimmat tulleista kättelevät tireht. Stählea ja past. Loimarantaa tutunomaisesti ja tavanmukaisia kohteliaisuuksia vaihtaen.

Vähitellen alkaa saapua myöskin tehtaan työnjohtajia, konttoristeja ja tehtaan insinööri. Myöskin Elsie tulee kiirehtien tervehtimään Falck'ia ja Elliä. Elsie ja Elli alkavat puoliääneen, mutta vilkkaasti ja iloisesti keskustella. Tireht. Stähle antaa erdälle saapuvilla olevalle palvelijalle määräyksiä, joka menee hakemaan lisää tuoleja ja muutamia penkkejä ja siirtää pöydällä olevan kirjoituskoneen pois. — Pöydän taa asettuu past. Loimaranta arvokkaaseen, hieman mahtipontiseen ja odottavaan asentoon.

Tehtaan työläisiä alkaa saapua. He ovat puetut työvaatteisiinsa ja käsissä sekä kasvoissa näkyy jälkiä työn jättämästä liasta osoittaen kuitenkin merkkejä hätäisestä ja puutteellisesta peseytymisestä. Työläisten joukossa ovat myöskin Kalske, Kohonen ja Sarkki.

Elsien ja Ellin mielenkiintoa herättää pääasiassa tehtaan työläiset. Kaikki asettuvat odottavaan asentoon, suurin osa istumaan, osa seisomaan ovenpuoleiselle seinävierelle.

PASTORI LOIMARANTA

tavoitellen arvokkuutta ja huomattava papillinen paatos äänessä.

Kunnioitettavat läsnäolijat!

Kuten tunnettua, ovat ajat nykyisin varsin levottomat, jopa väkivaltaisetkin. Mielel ovat eräällä kansanosallamme kiihottuneita, teot harkitsemattomia ja maltillisuus sekä asioiden oikea arvostelutaito tyyten hävinneet. Tarkoitin sitä osaa työväenluokasta, joka kulkee kaikenkaltaisten kiihoittajien ja onnenonkijoiden talutusnuorassa sokeana ja arvostelukyvättömänä. Tämän harhaanjohdetun joukon vaatimukset käyvät päivä päivältä yhä järjettömimmiksi ja käytös yhä uhkaavammaksi. Tätä hillitöntä ja väkivaltaista ainesta on tosin vain eräs työväenluokan osa, mutta tämä osa terrorisoi kelvolliset ja kunnollisetkin työläiset, pakottaen nämätkin seuraamaan heidän menettelytapojansa ja mielettömyksiänsä. Uskonto ja uskonnollinen maailmankatsomus ei tälle villiintyneelle laumalle ole luonnollisesti mistään arvosta, päinvastoin häpäisevät ja pilkkaavat he julkeasti kirkkoa, jumalan pyhää sanaa, sen palvelijoita ja varsinkin julistajia. Sielunpaimenena on minulla siitä vereket ja surulliset kokemukset aivan viime päiviltä.

Tämä tavaton villiytyminen ja viimeaikaiset väkivaltaisuudet voidaan lukea — ainakin suureksi osaksi — täällä majailevan venäläisen sotaväen hylkyaineiksien ansioksi. Heidän pakoituksestaan oli meidän myönnyttävä tuohon koko maalle turmiolliseen 8-tunnin työpäiväänkin. Ja kaikkiin viimeaikaisiin levottomuuksiin ovat he tavalla tai toisella osallisia. Kaikkien kunnan kansalaisten pyhä velvollisuus on ryhtyä tämän roistojoukon jatkuvia väkivaltaisuuksia estämään. Sitä varten ovat suojeluskunnat välttämättömiä. Suojeluskunnat tulevat suojelemaan kaikkia kunnollisia kansalaisia, yhtä hyvin köyhiä kuin rikkaitakin, niin työntekijöitä kuin työnantajiakin. Mitkään luokka- tai puolue-edut eivät siis tule suojeluskuntien toimintaa määräämään, niinkuin eräältä taholta väitetään.

Tänne järjestetyn kokouksen tarkoituksena on saada aikaan yhteisymmärrys paikkakunnan kaikkien kansankerroksien välille kysymyksenalaisessa asiassa. Uskomme työläisten ymmärtävän velvollisuutensa ja ne edut, joita suojeluskunnista on heillekin.

Parhaiten voipi kukin kohdastaan edistää suojeluskuntien tarkoitusta liittymällä siihen jäseneksi. Tässä kokouksessa on siihen tilaisuus. Samalla ilmoitan, että kaikille vähävaraisemmille suojeluskuntaan liittyneille tullaan suojeluskunnan vormu antamaan ilmaiseksi.

Ehdotan siis, että valitaan puheenjohtaja ja sihteeri ja aletaan virallinen keskustelu asiasta.

TILANOMISTAJA FALCK

Pastori Loimaranta puheenjohtajaksi!

Ääniä tilanom. ja teht. herrojen joukosta.

— Hyvä on!

— Kannatetaan!

TILANOMISTAJA FALCK

Konttoristi Salmio sihteeriksi!

ÄÄNIÄ

— Hyvä, hyvä!

Valitut ryhtyvät toimeensa.

PASTORI LOIMARANTA

Pyydän siis arvoisia läsnäolijoita lausumaan mielipiteensä siitä olisiko suotavaa, että suojeluskuntiin liittyisi jäseniksi myöskin työläisiä.

TILANOMISTAJA FALCK

Herra puheenjohtaja!

Olen sitä mieltä, että jokaisen isänmaan parasta katsovan eittämätöin velvollisuus on ryhtyä tukemaan suojeluskuntia, sillä niin kuin arvoisa puhuja puheessaan huomautti, ovat suojeluskunnat kaikkia kansankerroksia varten. Ne suojelevat poikkeuksetta jokaista kunnollista ja järjestystä rakastavaa kansalaista, kuulukootpa he sitten työntekijöihin tai työnantajiin, sosialisteihin tai porvareihin.

PASTORI LOIMARANTA

Minä puolestani tahtoisin tehdä rajoituksen, että vain sellaiset

työläiset, jotka voivat esittää työnantajiansa puoltavan lausunnon, hyväksyttäisiin.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Selvää on, että vain luotettavat ja kunnollisiksi tunnetut työläiset voivat suojeluskunnan jäseninä tulla kysymykseen. Sosialistiaagitaattoreita ja kiihoittajia emme luonnollisestikaan voi hyväksyä.

ÄÄNIÄ TIL. OM. JA TEHT. HERR. JOUKOSTA

— Emme tietenkään!

— Sehän on itsestäänkin selvää!

AARNE KALSKE

Herra puheenjohtaja!

Hyvät herrat!

Vanha suomalainen sananlasku sanoo: »Ei ole menemistä herrojen kanssa marjaan, ne vievät sekä marjat että ropeet.» Ja tässä tapauksessa tuo sananlasku pitää täydellisesti paikkansa. Muutoin minua kummastuttaa, mistä tuo yht'äkinen työväen suojelemisinto nyt on herroihin iskenyt. Milloin te, hyvät herrat, ennen olette välittäneet työväkenne suojelemisesta? Ette milloinkaan! Ja ette te siitä todellisuudessa nytkään välitä. Eikä tarvitsekaan. Työväen on kyettävä itse itseänsä suojelemaan. Ellei se siihen kykene, niin turha sen on myöskään teiltä, hyvät herrat, apua odottaa.

ÄÄNIÄ TIL. OMIST. JA TEHT. HERR. JOUKOSTA

— Ulos!

— Heittäkää ulos se hävytön!

— Ulos, ulos!

Näitä huutoja säestävät kiukkuiset murahdukset ja puoliäänekkäät huudahdukset samalta taholta.

ELSIE

on Kalskeen puhuessa kuunnellut huomattavalla mielenkiinnolla ja tarkastellut Kalsketta uteliain ja vaihtelevin ilmein.

PASTORI LOIMARANTA

Nuori mies, pyydän teitä jättämään tuon kunnioituksen puutetta

ilmaisevan puhutavan ja sanomaan lyhyesti: kannatatteko työläisten suojeluskuntiin liittymistä, vai ettekö.

AARNE KALSKE

Mielestäni sanoin sen jo äsken kyllin selvästi, mutta voinhan sen sanoa vielä uudelleen: En tietenkään kannata, sillä työväenluokka on tähänkin asti tullut toimeen ilman teitä ja tulee vast'edeskin.

KOHONEN

Minä myöskin vastustan työläisten suojeluskuntiin liittymistä. En usko niiden puolueettomuuteen ja mitä meillä työläisillä olisi sitäpaitsi suojeltavaa? Ei mitään. Ja kenellä ei mitään ole, siltä ei voida mitään ryöstääkään.

AARNE KALSKE

Jos teidän tarkoituksenne, hyvät herrat, on suojella työväkeä ja rauhoittaa levottomia ja väkivaltaisuuteen taipuvia aineksia niin suojeluskunnat ovat silloin vähimmin sopivia toimenpiteitä.

PASTORI LOIMARANTA

ivallisesti.

Olisiko teillä esitettävänä ehkä joku parempi toimenpide?

AARNE KALSKE

Rehellinen pyrkimys koettaa saada työväestön asema edes siedettäväksi nykyisenä vaikeana aikana olisi monin verroin parempi keino kuin konsanaan suojeluskunnat.

PASTORI LOIMARANTA

Katson pitemmän keskustelun tästä asiasta turhaksi. Yleinen mielipide on, että myöskin työläisten olisi liityttävä suojeluskuntiin. Siis ne työläiset, jotka haluavat liittyä paikkakunnan suojeluskuntaan, voivat tulla kirjoittamaan nimensä tähän paperiin. Lopullinen hyväksyminen tapahtuu tuonnempana, josta asianomaisille sitten ilmoitetaan.

Hetken epäroimisen ja kuiskailun jälkeen menee työläisistä kolme kirjoittamaan nimensä.

PASTORI LOIMARANTA

Vain kolme velvollisuutensa tuntevaa työläistä! — Onko vielä useampia? — *Äännettömyys.* — Ellei ole, niin katson tämän asian loppuun käsitellyksi ja siirrymme keskustelemaan seuran sisäisistä asioista.

Kaikki työläiset poistuvat.

PASTORI LOIMARANTA

Nyt kun asiaan kuulumattomat ovat poistuneet, voin ilmoittaa sen asian, jonka vuoksi tämä kokous oikeastaan on kutsuttu: Jo tällä viikolla saamme vihdoinkin aseita. Ensimmäinen lähestys on jo Suomessa ja toinen saapuu heti perässä.

Yleistä riemua ja innostusta.

TILANOMISTAJA FALCK

Nyt nuo punaiset roistot saavat tulla tuntemaan ketä ovat pistäneet. He ovat janonneet verta ja he tulevat myöskin sitä saamaan.

PASTORI LOIMARANTA

Vielä eräs asia: Ei hiiskaustakaan tästä ennen aikaansa. Senhän ymmärrätte.

ÄÄNIÄ

- Ymmärrämme!
- Sehän on selvää!
- Ei hiiskaustakaan!

PASTORI LOIMARANTA

Viikon kuluttua taasen kokoontumme samaan aikaan ja paikkaan. Jos sitä ennen sattuu jotakin erikoisempaa, niin sitten ennemminkin.

ÄÄNIÄ

- Hyvä! Hyvä!

Kaikki toiset poistuvat, vain Elsie ja Elli, jotka keskustelevat vilkkaasti keskenään, jäävät.

ELSIE

mieltivästi ja haaveksien.

Millaistahan olisi olla köyhänä? Jos olisin vaikkapa joku isäni tehtaan työntekijätär tai jonkun työmiehen tytär tai . . .

ELLI FALCK

Eipä taitaisi olla kovinkaan hauskaa. Minä ainakaan en jaksaisi elääkään köyhänä. Ajattelehan, aina kulkea niin hirveästi puettuna ja tehdä likaista ja raskasta työtä kaiket päivät. — Ja heidän ruokansa sitten . . . Uh, se olisi kerrassaan kamalaa!

ELSIE

kulen edellä.

Mitä sinä Elli pidit siitä nuoresta työmiehestä? — Kalsketta tarkoitan. — Eikö hän sinunkin mielestäsi ollut älykkään näköinen ja niin rohkea ja uljas . . .

— *Korjaten.* — Tarkoitan, eikö sinustakin hänen esiintymisensä ja puheensa olleet voimakasta ja rohkeata?

ELLI

Taisit rakastua häneen. Mutta minä en pidä sellaisista työmiehistä, joiden esiintyminen on niin varmaa ja itsetietoista. Sellainen ei sovi minun mielestäni työmiehelle.

ELSIE

Miksi ei sovi?

ELLI

Siksi, että sellaiset ominaisuudet sopivat vain erikoisluonteisille — hyvin voimakkailla tai hyvin nerokkaille — mutta ei suinkaan tavalliselle työmiehelle.

ELSIE

Saattaahan työmiehissäänkin olla voimakkaita ja nerokkaita.

ELLI

halveksivasti.

Tavallisissa työmiehissäkö?! Mitä sinä ajattelet, Elsie? Sivistymättömissä ja raaoissa työmiehissäkö olisi voimakasluonteisia ja nerokkaita! Ei milloinkaan! Voimakkaita kyllä ehkä tavallaan, jos voimakkuudeksi luetaan alkuhämisen eläimellinen raakuus ja raaka voima, mutta ei voimakkaita siinä merkityksessä, jota me kulttuuri-ihmiset tarkoitamme voimakkaalla luonteella.

ELSIE

Ethän tahtone väittää, että Kalskeessa olisi ilmennyt jotakin raakaa tai eläimellistä, vai kuinka?

ELLI

Noo — ei suorastaan, mutta kyllä vain kaikesta huomasi, ettei hän sivistyneisiin piireihin lukeudu. Huomasitko esimerkiksi tarkastaa hänen pukuansa? Eihän se nyt ollut aivan repaleinenkaan, mutta paikattu se oli ja niin likainen. . . Ja hänen kätensä sitten . . . kynsissäkkin mustat reunukset . . . Uh, kuinka inhoittavaa!

ELSIE

Mutta, Elli, otahan toki huomioon, että hän olikin työpuvussa! Ei tavallisella työmiehellä ole, varsinkaan tällaisena aikana, varaa pukeutua viimeisen muodin mukaan. Ei juhlapäivinäkään, saati sitten työssä ollessaan. — Kynsien mustat reunukset ovat tosin inhoittavat, sen myönnän, mutta sitä hän ei likaista työtä kaiket päivät tekevä työmies voi myöskään auttaa.

ELLI

Ahaa, jopa itsekin myönnät, että tuo sinun sankarisi onkin vain tavallinen työmies. — Tai ehkä ei aivan tavallinen, ylpeämpi, itserakkaampi ja röyhkeämpi kuin tavallinen, ja sitä en ainakaan minä laske hänelle eduksi.

ELSIE

Ja hienompi, älykkäämpi ja rohkeampi kuin tavallinen, ja sen lasken ainakin minä hänelle eduksi.

ELLI

Niin tietysti, koska olet rakastunut häneen.

ELSIE

Sanotpa mitä tahansa, Elli, niin kyllä minä asetan hänet monessa suhteessa yläpuolelle esimerkiksi noiden tyhjänpäiväisten konttoriherrojen ja tehtaan työnjohtajien. He ovat kaikki niin ikävystyttävän tyhjiä ja kaavamaisia. Ei mitään omintakeista ja omaa itseä. Kaikki ulkoa opittua, teeskentelevää ja tympäisevää. Kalskeessa sitävastoin on jotakin luonteenomaista ja mieltäkiinnittävää, jotakin, jota noissa konttoriherroissa ja työnjohtajissa ei ole, niin silitettyjä kuin heidän pukunsa ja käytöksensä onkin.

ELLI

Mutta jo yksin se, että hän on punainen tekee hänet sietämättömäksi.

ELSIE

Ei laisinkaan . . . Minä itsekin . . . vivahdan jo vähän punaiseen.

ELLI

kauhistuneena.

Mitä sinä puhut, Elsie . . . ? Sinäkö punaiseen . . .

ELSIE

Minä juuri . . . Mitä pahaa siinä olisi?

ELLI

Mitäkö pahaa . . . ? Oletko järjiltäsi, Elsie? — Mutta leikkiähän sinä tietysti vain lasketkin ja minä hupsu kun olin ottaa sen täydestä. — *Syleilee Elsiötä.*

TILANOMISTAJA FALCK

tulee, tervehtien kohteliaasti Elsiötä. — Ellille.

Kiiruhdahan, Elli, että ehdimme aikoinaan kotiin.

ELLI

Tulen aivan heti. — Hyvästi Elsie! Käy pian meitäkin tervehtimässä!

ELSIE

Kiitos . . . käyn ehkä seuraavalla viikolla.

ELLI

Siis näkemiin!

ELSIE

Näkemiin!

Tilanomistaja Falck ja Elli poistuvat.

ELSIE

yksin.

Hän on sittenkin erilainen kuin muut, sanoipa Elli mitä tahansa. Hänessä on jotakin, jota noissa toisissa ei ole. En osaa oikein itsellenikään selvittää mitä se *jotakin* on. Se säteilee koko hänen olennostaan, silmistä, äänestä, pään asennosta . . . Hänessä on jotakin melkein peloittavan terävää ja rohkeata ja samalla arvokkuutta ja ylhäistä hienoutta. — *Äänettömyys.*

PASTORI LOIMARANTA

tulee.

Ah . . . Neiti Elsie . . . Te täällä!

ELSIE

muuttuu ynseän ja jäykän näköiseksi.

Niin . . . keskustelin täällä neiti Falck'in kanssa. Falck'it lähtivät aivan äskettäin pois . . . Etsiikö herra pastori isää? — Kyllä minä menen hakemaan hänet tänne. — *Aikoo mennä.*

PASTORI LOIMARANTA

rientää tuskallisen kiihkeästi hänen jälkeensä.

Neiti Elsie . . . Pyydän . . . suvaitkaahan jäädä.

ELSIE

pysähtyy vastenmielisesti.

PASTORI LOIMARANTA

neuvottomana ja hämillään.

Neiti, Elsie . . . katsokaahan . . . haluaisin kysyä teiltä erästä asiaa . . . Miksi te, neiti Elsie, käytte niin harvoin kirkossa? Kun astun saarnatuoliin, koskee ensimmäinen ajatukseni, paitsi jumalaa ja hänen pyhää sanaansa, aina teitä, neiti Elsie.

ELSIE

kylmästi ja hämmästyneenä.

Minua . . . Miksi juuri minua, herra pastori?

PASTORI LOIMARANTA

Niin . . . katsokaahan, neiti Elsie . . . te muistutatte minulle aina niitä jumalan enkeleitä, jotka pysyivät hänelle uskollisina, kun toiset nousivat kapinaan. Sellaisenaan se on tietysti vain mielijohde, ajatusyhtymä, mutta samalla on se myöskin rakkauden ja uskollisuuden symboli, vertauskuva . . .

ELSIE

vallattomasti.

Erehdytte, herra pastori, kyllä minä olisin noussut myöskin kapiinaan.

Tekee äkillisen liikkeen aikoen poistua.

PASTORI LOIMARANTA

Neiti Elsie . . . älkäähän menkö . . . Pyydän . . . vastatkaa minulle ensin erääseen kysymykseen. — *Elsie pysähtyy vastenmielisesti.* — Tahdotteko tulla vaimokseni. Sanokaa, rakastatteko minua. Minä puolestani olen jo kauan teitä rakastanut, mutta en ole rohjennut tunteitani teille ilmoittaa.

ELSIE

Mutta, herra pastori . . .

PASTORI LOIMARANTA

Mitä vastaatte, neiti Elsie?

ELSIE

kevyesti ja vallattomasti.

Ja minun, tällaisen pakanan, herra pastori ottaisi vaimokseen! Herra pastori laskee leikkiä.

PASTORI LOIMARANTA.

juhlallisesti.

Minä . . . leikkiä!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

tulee. — Jaha, täällä on vielä herra pastorikin. Ja Elsie, sinäkin täällä.

ELSIE

Keskustelin täällä neiti Falck'in kera ja pastori tuli tänne myöskin . . . etsimään isää.

PASTORI LOIMARANTA

hämmentyneenä.

Niin . . . haluaisin saada tarkempia tietoja siitä . . . siitä nuoresta työmiehestä, joka oli kokouksessa.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Ahaa . . . tarkoittatte luultavasti Kalsketta?

PASTORI LOIMARANTA

Aivan niin, häntä juuri tarkoitan. Onko hän tämän tehtaan työläisiä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kyllä hän on.

PASTORI LOIMARANTA

Pyydän anteeksi, herra tirehtööri, mutta jos minulla olisi valta määrätä, niin sellainen kiihoittaja ei saisi viipyä päivääkään kauem-

min tämän tehtaan alueella. Hänen kaltaisensa henkilöt juuri pilaavat parhaimmatkin työläiset. He ovat vaarallista myrkkyä koko ympäristöllensä.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Olen kyllä tiennyt, että hän on jokseenkin punainen ja paikkakunnan työväenyhdistyksen tarmokkaimpia toimihenkilöitä, mutta koska hänen käytöksensä ei näihin asti ole antanut vähintäkään muistuttamisen aihetta, niin en ole katsonut tarpeelliseksi ryhtyä hänen suhteensa mihinkään toimenpiteisiin. Myöskin se seikka, että hän on taitava työmies, on minua estänyt, sillä kelvollisia ammattimiehiä ei niinkään helposti näin maaseuduilla ole nykyisin saatavissa. — Äskeinen puhetapansa oli tosin ylimielistä, vieläpä röyhkeätäkin, ja olenkin päättänyt huomauttaa sen johdosta hänelle.

PASTORI LOIMARANTA

Voisiko hänet saada vielä tänäiltana tänne. Tahtoisin olla saapuvilla kuulemassa mitä hän vastaa.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Se käy kyllä päinsä. Hän työskentelee iltavuorolla ja on siis parastaikaa tehtaassa. Käsken työnjohtajan lähettämään hänet tänne. — *Mene puhelimen luo ja soittaa:* — Olkaa hyvä ja lähettäkää Aarne Kalske tänne konttoriin nyt heti. — *Elsielle.* — Sinä, Elsie, voit poistua, tulossa oleva kohta ei tietenkään kiinnitä mieltäsi.

ELSIE

kiihkeästi.

Salli minun jäädä tänne, isä.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kuten haluat. — *Äänettömyys.*

AARNE KALSKE

tulee. Hän on puettu työpuseroon. Kasvot ja kädet ovat osittain noen tahraamat, vaikka hätäisiä siistimisen merkkejä näkyykin. Hän

tervehtii hillitysti ja arvokkaasti; pysähtyy muutamien askelten päähän tirehtöörin pöydästä. Ilmeensä osoittavat vähän kummastusta ja osittain uteliaisuutta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Olemme kutsuneet teidät tänne voidaksemme puhua muutamista seikoista kanssanne. Äskeinen, kokouksessa käyttämänne puhetapa antoi siihen erityisesti aihetta. Se oli suuressa määrin kiihoittavaa ja samalla röyhkeätä. Emme ymmärrä, millä olemme antaneet teille sellaiseen puhetapaan aihetta. Olemme aina kohdelleet teitä hyvin, ja palkka, jonka maksamme teille, ei suinkaan ole pienempi, päinvastoin vähän korkeampikin kuin muiden teidän asemassanne olevien työläisten. Teillä ei siis pitäisi olla mitään syytä hyökätä sellaisella kiihkolla kimppuamme. Vai onko teillä ehkä jotakin valitettavaa?

AARNE KALSKE

Ei mitään omasta puolestani, mutta paljonkin koko tehtaan työväen puolesta ja vielä enemmän koko työväenluokan puolesta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

tekee härsimättömän liikkeen.

Äh, jättäkää tuo ja puhukaamme asiallisesti. Paljonko teille pitäisi koroittaa palkkaa?

AARNE KALSKE

terävästi.

Kysymys ei ole yksin minusta. Sanoinhan jo, ettei minulla yksilönä ole mitään valitettavaa.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Siis teette viisaammin kun annatte jokaisen huolehtia itsestensä. Mitä syytä teillä on heidän asioihinsa ja oloihinsa sekaantua?

AARNE KALSKE

Koska olen yksi heistä.

PASTORI LOIMARANTA

Nuori mies, te kylvätte vihan kylvöä, ja joka tuulta kylvää se myrskyä niittää.

AARNE KALSKE

painavasti.

Ilmassa on todellakin uhkaavan myrskyn enteitä. Ja jos se puhkeaa, niin silloin, varokaa, hyvät herrat . . . sillä te itse olette sen nostattaneet.

PASTORI LOIMARANTA

Te uhkaatte . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kuinka te rohkenette . . . ?

AARNE KALSKE

En uhkaa, mutta varoitan, älkää jännittäkö jousta liian kireälle . . . Työläisten kärsimysten malja on jo niin täysi, että pieni pisara saa sen vuotamaan yli reunojensa.

PASTORI LOIMARANTA

Nuo ovat niitä teidän kaltaistenne tavallisia fraaseja, jotka aina ovat suuresti liioiteltuja.

AARNE KALSKE

Minun ei tarvitse mennä tämän tehtaan aluetta ulommaksi voidakseni todistaa väitteeni. Muutamia päiviä sitten näin erään tämän tehtaan työläisen lasten kulkevan avojaloin kolmen asteen pakkasessa. Ja samanlaisessa asemassa ovat tällä hetkellä monet miljoonat työläiset ja heidän lapsensa. Jää siis hyvin kyseenalaiseksi, kummatko meistä todella kylvävät vihan kylvöä, mekö vai te, hyvät herrat.

ELSIE

Myönnän puheessanne olevan paljon totta, niin paljon olen minäkin työläisten elämää seurannut. Mutta ellei näitä epäkohtia voitaisikaan kokonaan poistaa, niin eikö niitä voitaisi ainakin

lievittää sovinnollista tietä ja molemminpuolisella ymmärtämyksellä ja hyvällä tahdolla? Myöskin minä näin mainitsemanne lapsukaiset ja ryhdyin heti auttamaan heidän säälittävää asemaansa ja toivoakseni on se epäkohta nyt heidän suhteensa korjattu. — Sitäpaitsi olen ajatellut järjestää vakinaisen hyväntekeväisyysseuran paikkakunnalle, joka avustaisi suurinta puutetta kärsiviä.

AARNE KALSKE

kumartaen kevyesti ja hieman ivallisesti Elsielle.

Uskon tarkoituksenne olevan vilpittömän ja siitä kiitän teitä, neiti, mutta me emme tarvitse hyväntekeväisyyttä. Me kykenemme tekemään työtä ja myöskin elämään työstämme, jos meille maksetaan siitä kohtuullinen palkka.

ELSIE

ynseästi ja loukkaantuneena.

Pyydän huomauttaa, että hyväntekeväisyyttä harjoitetaan luonnollisesti vain niitä kohtaan, jotka sitä tarvitsevat siis teidän ei pidä ottaa siitä itseenne. Eivätkä kaikki ajattele siitä siten kuin te.

AARNE KALSKE

Eivät, neiti, se on tosi. Mutta jos kaikki ajattelisivat siten, olisi kurjuutta paljon vähemmän maailmassa.

PASTORI LOIMARANTA

harmistuneena.

Teillä on todella kummalliset ja ylösalaisin käännetyt käsitykset monista asioista. — Hyväntekeväisyshän on ihmisen yksi niitä harvoja ominaisuuksia, joka on todella jumalallista alkuperää, ja sen te leimaatte kokonaan kelvottomaksi jopa vahingolliseksikin. Teillä ei nähtävästi ole aavistustakaan, millainen merkitys hyväntekeväisyys- ja armeliaisuustyöllä on ulkomailla, suurkaupunkien kovaosaisten keskuudessa. Mihin turvautuisivat ne sadat tuhannet jotka nyt elävät yksinomaan hyväntekeväisyydestä ja armeliaisuudesta, jos kerta kaikkiaan lakattaisiin hyväntekeväisyyttä harjoittamasta?

AARNE KALSKE

Oikeuteen!

PASTORI LOIMARANTA

Oikeuteen! En ymmärrä teitä. Armeliaisuuteeni he voisivat vedota, mutta eivät suinkaan mihinkään oikeudellisesti velvoittaviin seikkoihin.

AARNE KALSKE

Meidän oikeuskäsitteemme eroavat toisistaan siksi paljon, että en lainkaan ihmettele, vaikka ette ymmärtäisikään minua. — Armeliaisuustyö on paikkausta, mutta se ei ole oikeuden jakamista. Hyväntekeväisyys on palkattu palvelija, joka kulkee isäntiensä jälessä, ripotellen puhtaalta näyttävää hiekkaa heidän verellä ja kyynelillä tahrattuihin jälkiinsä. Se on pesijä ja paikkuri, joka pesee pois suurimmat vääryystahrat ja paikkaa pahimmat ja irvistelevimmät repeämät.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

kylmästi.

Mielestäni on tarpeetonta jatkaa kinastelua pitemmälle. Siis lyhyesti: te jokatte kiihoittavan esiintymisenne tai työpaikkanne minun luonani. Jos olette järkevä, niin ette tule katumaan menettelystä. Meillä pääsee aina kunnollinen ja tarmokas mies eteenpäin ja palkkanne olen järjestävä siten, että siinä suhteessa tulette varmaan olemaan tyytyväinen.

AARNE KALSKE

Mielipiteeni eivät ole ostettavissa, voin siis pitää itseäni eroitettuna.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

jäykästi.

Niinkuin itse vain tahdotte. Te kuulitte ehtoni ja minulla ei ole niihin mitään lisättävää.

Ryhtyy kirjoittamaan, huomatta katsettakaan Kalskeeseen.

ELSIE

Mutta, isä — — —

TIREHTÖÖRI STÄHLE

ankarasti.

Vaiti! Älä sinä sekaannu tähän!

AARNE KALSKE

*kumartaa kevyesti, välinpitämättömänä, ja poistuu.
Hetken kuluttua pujahtaa Elsie äänettömänä ulos.*

PALVELIJATAR

tulee.

Kahvipöytä on katettu.

TIREHTÖÖRI STÄHLE JA LOIMARANTA

*menevät.**Näyttämö hetken tyhjänä.**Elsie ja Kalske tulevat keskustellen hillityllä äänellä.*

ELSIE

Olen hyvin pahoillani isäni äskeisestä menettelystä. Tahdotteko että koetan saada hänet muuttamaan päätöksensä?

AARNE KALSKE

Älkää vaivautuko, neiti. Tällaisen työpaikan menettäminen on minulle yhdentekevää.

ELSIE

Olette ylpeä.

AARNE KALSKE

Mahdollisesti.

ELSIE

Mutta ettekö voisi hiukkasen taipua? — — Antaa hieman perää ja esiintyä vähän — — — kuinka sanoisin — — —?

AARNE KALSKE

Nöyremmin, makeilevämmin, mielinkielisemmin . . .

ELSIE

Ei nyt niinkään . . . Mutta ajatelkaahan asemaanne! Te olette nyt vain työmies, mutta te voisitte kohota . . . päästä esim. työnjohtajaksi. Isäni pitää teidän taitoanne ja kykyänne suuressa arvossa.

AARNE KALSKE

kylmästi, ylenkatseellisesti.

Erehdytte minun suhteeni, neiti. Minä en ole pomon paikan tavoittelijoita.

ELSIE

verhotusti.

Mutta jos minä pyytäisin teitä jäämään . . . jäisittekö?

AARNE KALSKE

Minähän olen jo eroitettu.

ELSIE

Minä hankkisin peruutuksen . . . Tietenkin ehdolla, että siihen suostuisitte ja . . .

AARNE KALSKE

. . . ja ryhtyisin työtovereitteni piiskaksi, kahlitsisin ajatukseni ja mielipiteeni, vaihtaisin aatteeni, työtoverini ja oman itseni vaivaiseen pomon valtakirjaan. En koskaan!

ELSIE

Te olette hirveän aatteellinen. Ettekö sitten elämältä vaadi mitään muuta?

AARNE KALSKE

Vaadiko mitään muuta? Minun vaatimukseni ovat suuret . . . päämääräni huimaavan korkeat . . . te hämmästyisitte jos tulisitte ne tuntemaan, mutta ne ovat eroittamattomasti yhdistyneet aatteellisten päämäärieni ja koko työväenluokan päämäärien kanssa.

ELSIE

Aina vain tuo aate ja taas aate. — Elämähän on niin vaihteleva ja rikas jo tällaisenaankin.

AARNE KALSKE

On teille ja teidän luokkaanne kuuluville.

ELSIE

Myöskin te voisitte saada elämältä paljonkin nyt jo, mutta teidän vihanne meitä onnellisemmassa asemassa olevia kohtaan katkeroittaa teidän elämänne ja estää teitä ottamasta sitäkään mitä olisi saata-vissa. — Miksi te vihaatte meitä?

AARNE KALSKE

Miksikö vihaan? . . . Jo pienenä poikasena sain tuntea kapitalismin rautaisen käden puristusta. Olen torpan poika. Vanhemmilani oli torppa erään suuren kartanon maalla. Ollessani kahdeksan vuotias, hädettiin meidät torpastamme. — Isäni työskenteli sen jälkeen päiväläisenä. Kuin kulkukoirat saimme maata minkä talon nurkassa kulloinkin sattui. 12-vuotiaana jouduin rengiksi erääseen suureen taloon. Ne kolme vuotta, jotka siellä olin, ovat elämäni synkimpiä aikoja. Näännyttävän raskasta työtä 11 ja 12 tuntia päivässä, keho, niukka ruoka ja selkäsaunoja runsaasti; sellaista oli elämäni. Samoihin aikoihin kuoli äitini. Isäni katosi maailmalle. En ole sen koommin hänestä kuullut, en tiedä elääkö vai onko kuollut. 15-vuotiaana menin kaupunkiin. Siellä ei elämä ollut paljoakaan parempaa. Vapautta oli tosin vähän enemmän, eikä selkäsaunojakaan tarvinnut enää peljätä. Mutta sama orjuuden kirous painoi sielläkin raskaana ja sama orjan merkki näkyi otsalla menin minne tahansa. — Ei siis ole lainkaan ihmeellistä, että olen nykyisen yhteiskuntajärjestelmän vannoutunut vihollinen.

ELSIE

hiljaisesti.

Teidän vihanne meitä kohtaan on varmaankin hyvin katkera ja on myönnettävä, ettei se ole aivan aiheetonkaan. — Äskeinen tapauskkin . . .

AARNE KALSKE

Olette oikeassa, neiti. Minun vihani on todellakin hyvin katkera. Mutta en vihaa ihmisiä sellaisenaan, vaan järjestelmää. Järjestelmää vastaan tulen taistelemaan viimeiseen hengenvetooni asti ja sikäli kuin yksityisiä ihmisiä asettuu tuota järjestelmää puolustamaan, taistelen myöskin heitä vastaan, mutta en silti vihaa heitä. — Äskeinen tapaus ei todellakaan merkitse mitään. Se ei ole edes mainitsemisen arvoinen.

ELSIE

Uskotteko, että yhteiskunta tulee jolloinkin muuttumaan sellaiseksi kuin te, sosialistit kuvittelette?

AARNE KALSKE

Olen varma siitä.

ELSIE

Teidän tulevaisuuden uskossanne on jotakin suurta ja ihanaa! En tiedä, tuleeko se milloinkaan toteutumaan, mutta se antaa ainakin sisältöä teidän elämällemme. — *Tarttuu äkillisen mielihohteen valtaamana kiinteästi ja nopealla liikkeellä Kalskeen käsivarteeseen.* — Kuulkaahan, tahtoisin todella tehdä jotakin hyväksenne. Mutta te olette niin . . . kuinka sanoisin . . . ? Niin luoksepääsemätön. — Miksi te olette sellainen?

Tireht. Stähle ja past. Loimaranta tulevat.

PASTORI LOIMARANTA

puhuu jotakin innokkaasti tireht. Stählelle.

— — — Kyllä se tulee onnistumaan, ja sen täytyy onnistua, muutoin . . . — *huomaavat Elsie ja Kalskeen ja pysähtyvät aivan allistyneinä.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Mitä . . . mitä tämä merkitsee?

PASTORI LOIMARANTA

Näenkö oikein? Onko se neiti Elsie ja tuo . . . tuo kiihoittaja, kansanvillitsijä . . . ?

ELSIE

joka on nopeasti toipunut hämmästyksestään; luontevasti.
Kyllä te näitte oikein.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Mitä sanot? — *Kalskeelle, osoittaen ovea, kylmästi, halveksivasti.*
— Ulos! — *Kalske ei liikahda.*

PASTORI LOIMARANTA

ivallisesti, Kalskeelle.

Ei riitä, että olette kiihoittaja ja villitsijä. Olette myöskin naisten ,
viettelijä.

ELSIE

kuohahtaen.

Herra pastori! Te loukkaatte minua!

TIREHTÖÖRI STÅHLE

kiihtyvällä raivolla, mutta edelleen kylmästi ja halveksivasti, osoittaen
Kalskeelle ovea. — Ulos!

ELSIE

Mutta isä. Sinun menettelysi on aivan . . .

TIREHTÖÖRI STÅHLE

kylmästi, mutta voimakkaasti ja masentavasti. — Vaikene! — Tarttuu
Kalskeen käsivarteen aikoen taluttaa hänet ovelle.

AARNE KALSKE

vapautuen voimakkaalla liikkeellä; tyynesti. — Osaan kyllä mennä
taluttamattakin.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Hyvä, että osaatte.

Kalske menee.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Elsielle.

Odotan selvitystäsi.

ELSIE

Mitä selvitystä?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Mitä tekemistä sinulla oli tuon miehen kanssa?

ELSIE

Näittehän, että minä puhuin hänelle.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

ylenkatseellisesti.

Ja mitä puhumista voipi Erik Stählen tyttärellä olla kahdenkesken jollekin konetyömiehelle, joka lisäksi on vielä kiihoittaja ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen katkera vihollinen. — Sinun taipumuksesi, Elsie, ne osoittavat sangen alhaista mielenlaatua ja hämmästyttävää sopivaisuuskäsitteiden höltymistä.

ELSIE

Millä tavoin sitten, isä?

PASTORI LOIMARANTA.

Mutta, neiti Elsie, kunniallisen neidon ja vielä teidän yhteiskunta-asemassanne olevan pitäisi toki ymmärtää . . .

ELSIE

ylenkatseellisesti.

Herra pastori . . . Teillä ei ole mitään oikeutta . . . Mitä minä teen tai jätän tekemättä, ei kuulu teille.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Vaiti, Elsie! Herra pastorilla on oikeus ja myöskin kyllin aihetta muistutukseen. Sinä olet jo siksi vanha, että sinun pitäisi osata arvosi mukaisesti käyttäytyä. — Varoitan sinua, Elsie . . . jos vielä huomaa tämän tapaisia oireitakin, on minun ryhdyttävä ankarampiin toimenpiteisiin. — Mene huoneisiisi! — *Elsie menee.*

ESIRIPPU.

TOINEN NÄYTÖS.

NÄYTTÄMÖ.

Kohosen asunto. Tavallinen työläisasunto, köyhä mutta verrattain siisti, jopa miellyttäväkin sisustus. Jokseenkin tilava. Oikealla ovi viereiseen huoneeseen, perällä ulos. — Sylvi, noin 11-vuotias tyttö, lukee läksyjänsä pöydän ääressä. 7—8-vuotias poikanen askartele jotain lattialla. Kohosen vaimo on illallisen valmistuspuuhissa. Vuoden-aika: talvi, tammikuun loppupuoli.

SYLVI

nousee pöydän äärestä ja menee kurkistamaan akkunasta ulos. — Puoli-ääneen.

Jo ihan pimeä. Kääntyen äitiinsä. — Äiti, miksi ei isä jo tule?

KOHOSEN VAIMO

Kyllä hän jo pian tulee. Mitä sinä nyt isällä tekisit, lapseni?

SYLVI

Tuoko isä leipää tullessaan?

KOHOSEN VAIMO

Luultavasti hän tuo, jos vain onnistuu saamaan.

SYLVI

Saanko minäkin sitten pienen palasen — hyvin pienen vain, tällaisen — katsohan, äiti. — Näyttää käsillään.

KOHOSEN VAIMO

Saat, saat, lapseni. Koeta nyt vain olla kärsivällinen.

SYLVI

Saanko minä evääksenikin kun menen huomenna kouluun?

KOHOSEN VAIMO

Kyllä sinä saat, jos vain isä tuo.

SYLVI

Ah, kuinka hauskaa, äiti! Kunhan isä vain pian tulisi. — *Kuuluu koputusta ulko-ovelta.*

KOHOSEN VAIMO

Kukahhan sieltä nyt tulee kun oikein koputtamalla sisään pyrkii? Isä se ei ainakaan ole. — *Menee avaamaan oven.*

ELSIE STÄHLE

tulee, kädessä paketti.

Hyvää iltaa, rouva Kohonen! *Iltaa, Sylvi! Kuinka täällä nyt jaksetaan?

KOHOSEN VAIMO JA SYLVI

niijaavat hämillään, mutta iloisina ja ystävällisesti. Kohosen vaimo pyyhkii esiliinallaan tuolia. — Istukaa, neiti Stähle. Tehkää niin hyvin!

ELSIE

Toin Sylville ja Paavolle ne sukat, jotka heille lupasin. Koetaanpas miten ne sopivat. — *Antaa toiset sukat Sylville, joka alkaa niitä pukea jalkoihinsa, Elsie pukee itse toiset sukat Paavon jalkoihin.*

Hyvin ne sopivat. Ovat kuin teitä varten tehdyt. — *Sylvi ja Paavo katsovat onnellisina uusia sukkiaan.*

KOHOSEN VAIMO

Kylläpä se neiti nyt . . . Noin hienot ja koreat sukat . . . Mutta kiittäkäähän neitiä lapset! — *Sylvi niijaa ja Paavo tekee äkillisen lapsen kumarruksen.*

ELSIE

Sylville.

Noin keho ja ohut leninkikin sinulla on! Kun ehdimme, niin valmistamme sinulle uuden leningin ja ehkä Paavo-pojullekin voimme vielä saada jotakin. — *Kohosen vaimolle.* Olemme perustaneet vakinaisen armeliaisuusyhdistyksen tehtaalle, jonka tarkoituksena on seudun puutteenalaisten työläisten avustaminen.

KOHOSEN VAIMO

Neiti on aina ollut niin ystävällinen ja hyvä meitä köyhiä kohtaan. Kyllä sen jumala on kerran teille palkitseva.

SYLVI

puolittain huiskaten.

Miksi isä ei jo tule?

ELSIE

Onko Sylvi tytön isää jo ikävä?

KOHOSEN VAIMO

Isän pitäisi työstä tullessaan tuoda vähän leipää, jos onnistuu saamaan ja sitähan se Sylvi siinä odottelee.

ELSIE

ymmärtämättä.

Leipää . . . Minulla on täällä jotain vielä parempaa . . . katsohan . . . — *Otaa muhvinnsa sisästä muutamia hienoja sokurileivoksia ja antaa ne Sylville.* — Anna äidille ja Paavollekin niistä. Ne ovat paljon parempia kuin parhainkaan vehnäleipä.

KOHOSEN VAIMO

Eihän me vehnäleipää . . . Milläpä me sellaisia . . . Tavallista ruisleipäähän me . . .

ELSIE

hiljaisesti.

Tavallista ruisleipää! Eikö teillä sitten ole . . .

KOHOSÉN VAIMO

Ei . . . eikä ole ollut kolmeen päivään niin palaakaan —

ELSIE

Hyvä jumala . . . ei leipää kolmeen päivään . . . ja minä . . . Mitä te sitten olette syöneet?

KOHOSÉN VAIMO

Perunoita, ja eilen keitimme viimeisistä jauhontomuista vähän velliä.

ELSIE

hiljaisesti.

Onko . . . onko työläisiä tällä paikkakunnalla paljonkin sellaisessa asemassa?

KOHOSÉN VAIMO

Voi, hyvä neiti, kyllä niitä on hyvin paljon . . . melkein jokikinen työläisperhe.

ELSIE

Minun täytyy vielä tänä iltana puhua siitä isän kanssa. Leipää lähetän teille niin pian kuin mahdollista. — Jääkää hyvästi! — *Menee kiireesti.*

KOHOSÉN VAIMO

puolittain itsekseen, puolittain Sylville.

Kyllä sillä tirehtöörin neidillä on hyvä sydän ja armelias luonto . . . — *Katsoo Sylvin ja Paavon sukkia.* — Noin hienot sukatkin osti . . . Ne ovat maksaneet ainakin kaksi kokonaista päiväpalkkaa . . .

KOHONEN

tulee työstä. Häntä seuraa teht. työmies Pohja, noin 45 v. Kumpikin ovat kehnosti ja ohuesti puetut vuodenaikaan katsoen. Kohosella nuorassa kimppuun sidottuna 4 tai 5 leipää.

SYLVI

rientää isäänsä vastaan. Iloisena.

Onhan sinulla leipää, isä!

KOHONEN

laskee leipäkimpun pöydälle.

Onnistuin vielä saamaan muutamia, mutta niidenkin hinta oli taas kohonnut. — *Menee uunin eteen lämmittämään palelevia käsiään ja kopistelee lunta puukengistään.* — *Kohosen vaimo taittaa leivästä palasen Sylville ja Paavolle.* — Nuo puukengät eivät kelpaa mihinkään näin lumen aikana. Niiden pohjiinkin takertuu lumi paksuina kerroksina, joten lopulta kulku käy miltei mahdottomaksi. Saisipa ihminen vielä kerran oikeat kengät jalkoihinsa!

POHJA

näyttää risaisia kenkiään.

Tuollaiset ne ovat minunkin kenkäni, vaikka olenkin entinen suutari. Mutta se joka on sanonut, että sepällä ei ole milloinkaan kunnollista puukkoa eikä suutarilla kelvollisia kenkiä, on sanonut syvän ja totisen totuuden.

KOHOSEN VAIMO

kaataa kahvia.

Tulkaahan juomaan kahvia lämpimiksenne. Ei se tosin oikeata kahvia ole, mutta on ainakin sen näköistä. — Kyllähän ne kengätkin olisivat tarpeen, mutta ennenkaikkea tarvitsisit sinä vahvemman takin. Oikeata palttoota ei uskalla ajatellakaan.

KOHONEN

Ei uskalla, ei, siksi kallista on nykyisin kaikki vaatetavara, ja aina vain niiden hinnat kohoavat, niinkuin kaikkien muidenkin paitsi työmiehen työn. Työpalkat tulla laahustavat puolittain konttaamalla perässä, silmäkannon jälessä kaikista muista hinnoista. Ja kuitenkin sanotaan, että työväellä on juuri nyt suurempi valta kuin milloinkaan ennen. Ymmärrä sitten tämän maailman menoa.

POHJA

Sitä vain sanotaan niin, mutta todellisuudessa ei työväellä ole yhtään enempi valtaa kuin ennenkään. Liekö niinkään paljon.

KOHONEN

Kyllä nyt olisi jo aika ottaa köyhälistön ohjat käsiinsä, mutta miksi se ei ota niitä?

POHJA

Se ei pysty vielä ottamaan. — *Osoittaa poikasta lattialla.* — Mutta he kenties tulevat sen tekemään.

KOHONEN

Ei pysty . . . Miksi emme pystyisi? Me pystymme, jos niikseen tulee.

KOHOSEN VAIMO

hellästi, hyväilevästi.

Lapsiraukat! Kunpahan teillä jo olisikin valoisampi elämäntaival kuin meillä on ollut! Mutta alku ainakaan ei näytä siltä. Sylvi raukankin täytyy pian jäädä pois koulusta. Ei hän siellä voi käydä tuollaisiin vaatteisiin puettuna. Jäätyyhän hän tielle.

SYLVI

itkunsekaisella äänellä.

Äiti, älä jätä minua pois koulusta. Onhan minulla nyt näin hyvät kengät ja sukatkin kun tirehtöörin neiti antoi.

KOHOSEN VAIMO

Enhän minä sinua jättäisi, mutta sinä et tarkene kovemmilla pakkasilla niin pitkää matkaa kulkea, sinun muut vaatteesi ovat noin ohuet ja ihan hajoamaisillaan.

SYLVI

Kyllä minä tarkenen, äiti. Minä juoksen. Ja keväthän nyt kohta tulee.

KOHOSEN VAIMO

Kyllä kevääseen on vielä pitkä aika, lapsi kulta.

SYLVI

lukee vielä hetkisen äänettömänä ja alakuloisena, sitten menee hän pikkuveljensä kanssa viereiseen huoneeseen.

KOHONEN

tuskallisesti.

En todellakaan ymmärrä mitä olisi tehtävä. Insinööri sanoi juuri viime viikolla, että palkkoja ei enää tulla korottamaan, enemmin seisautetaan vaikka koko tehdas.

KOHONEN VAIMO

Tekisivätköhän ne sen?

POHJA

Joutavia! Eivät ne rahamylyyään niin vaan seisauta.

KOHONEN

Sen nyt ymmärtää lapsikin olevan pelkkää peloittelua. Emme me niin tyhmiä ole, ettemme sitä ymmärtäisi. — Maailmansota, se on ollut pohjaton kärsimysten lähde työväenluokalle, mutta kulta-kaivos omistavalle luokalle. Tämänkin tehtaan tuotteet menevät niin kaupaksi, ettei kyetä läheskään täyttämään kysyntää ja hinnat kohoavat myötänään.

POHJA

Mutta siitä huolimatta eivät työläiset uskalla enää palkankorotuksesta hiiskahtaakaan.

KOHONEN

Sen jälkeen kuin Kalske erotettiin tehtaasta ja lähti pois paikkakunnalta, ovat kaikki työläiset käyneet ikäänkuin aremmiksi ja olojensakin suhteen välinpitämättömämmiksi. Eivät he käy koukousissaan enää säännöllisesti ja kaikenlaiset joutavat nurkkatanssit ja kortinpeluu pyrkivät voittamaan jalansijaa, varsinkin nuorempien keskuudessa.

POHJA

Kalske oli reima poika. Hänen vaikutusvaltansa niin vanhoihin kuin nuoriinkin oli erityinen jumalien lahja, joka on suotu vain aniharvoille.

KOHONEN

Myöskin oli hän luotettava. Kun hän jotakin sanoi, niin se sana piti ja hänen ohjeidensa mukaan sitä tavallisesti meneteltiinkin ja harvoin harhaan iskettiinkään. Hän oli kuin luotu johtajaksi ja ohjaajaksi. Herrojen suosikki hän ei kuitenkaan ollut, vaikka olikin taitava työmies.

POHJA

Eipä tietenkään. Kalske ei ollut mikään lautasen nuolija, jollaisia herrojen suosikit tavallisesti ovat.

Sarkki ja muutamia nuorenpuoleisia miehiä tulee kiihtyneinä ja taistelunhaluisina.

SARKKI

Nyt on itse piru irti . . . !

KOHONEN

Kuinka niin . . . ?

POHJA

Mitä sitten on tapahtunut?

KOHONEN VAIMO

leikkillisesti.

Ovatko pojat nähneet mörköjä metsätiellä tänne tullessaan?

SARKKI

Emme me vielä mitään nähneet ole, mutta kuullette sitä enemmän.

KOHONEN

Mitä te sitten olette kuulleet?

SARKKI

Nyt ovat herrojen perustamat ja heidän eduskunnassa laillisiksi julistamat n. k. suojeluskunnat alkanehet sotaisen liikehtimisensä monissa paikoin maata. Varsinkin pohjanmaan pitäjissä ja Viipurin tienohilla ovat ne jo ryhtynehet avoimehen aseelliseen toimintahan työväen perustamia punakaarteja vastahan.

KOHONEN

Lieköhän siinä oikein tosi kysymyksessä?

SARKKI

Totta se on, sitä ei enää tarvitse epäilläkään. Nyt on vain kysymys siitä, ottaako työväenluokka taisteluhansikkahan vastahan, vai antautuuko se heti armoille ilman taistelua.

ÄÄNIÄ

Sarkin mukana olevien miesten joukosta.

- Mekö rupeaisimme lahtareilta armoa rukoilemaan!
- Emme ikinä!
- Yksimieliseen vastarintaan on ryhdyttävä!

KOHONEN

alentaen ääntänsä.

Eihän meillä ole aseitakaan.

SARKKI

myöskin hillitysti.

Tänä iltana on kirkonkylän työväentalolla kokous, jossa päätetään aseiden hankinnasta tämän seudun työväestölle.

KOHOSEN VAIMO

tuskallisesti.

Hyvä jumala, mitähän tästä vielä lopuksi tuleekaan . . . Minulla on ollut niin synkkiä aavistuksia jo kauan aikaa. — Ja Annakin on parast' aikaa kirkonkylällä. Kunhan ei hänelle mitään tapahtuisi. Menen katsomaan jos häntä jo jäällä näkyisi. — *Pukee vähän joitain kehoja päällysvaatteita yllensä ja menee ulos. Kun hän avaa oven syöksähtää raju tuulenpuuska sisälle huoneeseen ja myrskyn kohina ja tuulen vongunta kuuluvat hyvin voimakkaana.*

KOHONEN

Sinne kokoukseen olisi pitänyt täältäkin kulmalta mennä muutamia ymmärtäväisiä ja harkintakykyisiä miehiä.

SARKKI

Muutamia miehiä tehtahalta sinne kyllä menikin. He lupasivat vielä tänä iltana tulla ilmoittamahan, jos siellä jotakin tärkeämpää päätetähän. Oli meilläkin aikomus sinne mennä, mutta emme päässehet ajoissa lähtemähän.

POHJA

Olisipa vain Kalske tällä seudulla. Hän kyllä tietäisi, mitä olisi tehtävä.

KOHONEN

Hänen kaltaistansa miestä me nyt todellakin tarvitsisimme.

SARKKI

Kalske oli tosin mitä parahin toveri ja älykäs — mutta hän luotti liijaksi niihin kaikenlaisiin herrojen konsteihin, eduskuntahan ja sen sellaisiin . . .

POHJA

Mutta onhan eduskunnasta ollutkin arvaamattoman paljon hyötyä koko työväenluokalle.

KOHONEN

Viime vaaleissa tosin hävisimme, mutta . . .

SARKKI

Eduskunnat ja muut sellaiset kunnat ovat niitä herrojen ja narrien laitoksia. Aina niissä ovat porvarit kenkkuilemassa yrittäpä työväki mitä tahansa. Vaaleissa tosin hävisimme, jumal'auta, mutta se on pieni asia ja meitä on vissihinkin enemmän kun oikein tosi tulee.

KOHONEN VAIMO

tulee ulkoa.

Siellä on hirveä ilma. Lumi lentää hurjana ryöppynä koskien kasvoihin kuin tuhansien teräsneulojen pistot. — Kuinkahan Anna siellä selviää?

KOHONEN

Luminyrskystä Anna kyllä selviää, ellei muuta estettä satu. Ulkoa alkaa kuulua jalkojen töminää ja puheen ääniä. Kohonen kuuntelee. — Luulen hänen jo tulevankin.

SARKKI

Sieltä tulee useampiakin.

ANNA

noin 23-vuotias, huomattavan kaunis, vaaleaverinen, tulee Kalske mukaan. Iloisena ja innostuneena. — Katsokaahan kenet minä tuon mukaan! Tapasin hänet tuolla tiellä ja sain kuin sainkin hänet lähtemään mukaani, vaikka hän ensin estelikin.

KOHONEN

ilostuneena.

Kalskeko! No, terve! Siinä mies missä mainitaan! Mikä sinut nyt tänne on lennättänyt?

AARNE KALSKE

kättelee kaikkia.

ÄÄNIÄ

— Terve!

— Vielä sinäkin elät!

POHJA

kätellen Kalsketta. Sydämellisesti.

Terve, poikani! Sinua juuri olemme kaivanneet.

AARNE KALSKE

Miksi minua . . .

KOHONEN

Ohjaaajaksemme ja neuvonantajaksemme.

KOHONEN VAIMO

Kuinka te pääsitte lainkaan liikkumaan sellaisessa hirveässä ilmassa?

ANNA

Minulla oli sukset. En älynnyt heti kotoa lähtiessäni ottaa suksia, mutta onneksi sain Kantolasta jo mennessäni sukset lainaksi.

SARKKI

Kalskeelle.

Missä sinä nykyisin olet oleskellut, kaupungissako, vai . . . ?

AARNE KALSKE

Enimmäkseen siellä . . . Mutta jätetään nyt sellaiset, meillä on paljon tärkeämpiä asioita.

ÄÄNIÄ

Puhu, puhu!

SARKKI

Niin, annappa kuulua, mitä sinulla on sydämelläsi.

AARNE KALSKE

Liian kireälle jännitetty jousi on vihdoinkin katkennut. — Kaikkialla, eteläisissä osissa maata, on syttynyt avoimia aseellisia taisteluja työväestön ja porvariston välillä. Ne alkoivat tänä aamuna ja kulovalkean tavoin ovat ne levinneet kylästä kylään ja kaupungista kaupunkiin. Pääkaupungissa otti työväestö jo edellisenä yönä käsiinsä kaiken vallan ja työväestön valitsema johtava komitea määräsi hallituksen jäsenet vangittaviksi. Nämä olivat kuitenkin hiukkasta ennemmin ehtineet paeta kaupungista jonnekin pohjoiseen.

KOHONEN

Mitenkä läheisessä kaupungissa yleensä suhtaudutaan nykyiseen tilanteeseen ja tapauksiin? Ovatko mielet kylläkin kiihtyneitä?

AARNE KALSKE

Mieletkö kiihtyneitä . . . ? — *Melkein kuiskaten, mutta voimakkaasti ja pontevasti.* — Siellä on aseellinen vallankumous täydessä käynnissä. Se alkoi tänä aamuna. Kaikki työt ovat seisauksissa ja työväestö on julistanut täydellisen diktatuurin.

KOHONEN

hypähtäen kiivaasti ylös.

Meidän on heti ryhdyttävä joihinkin toimenpiteisiin!

SARKKI

Ja nyt on toimittava ripeästi, yksi vuorokausi voipi merkitä paljon!

ANNA

Missään tapauksessa emme näin lähellä kaupunkia ja tiheässä asutusseudussa voi jäädä toimeettomiksi ja välinpitämättömiksi.

ÄÄNIÄ

Emme voi! — Emme!

AARNE KALSKE

Kuinkahan monta kelpoista miestä saisi tältä paikkakunnalta kokoon?

KOHONEN

Ehkä noin satakunta, luulisin.

AARNE KALSKE

Se riittäisi aivan hyvin näin aluksi. Mutta ennen kaikkea pitäisi ne olla rohkeita ja uljaita, sekä luotettavia ja varmoja työväenjärjestöjen jäseniä. Roistoja ja huligaaneja emme huoli joukkoomme. — Onkohan paikkakunnan porvarien kaarti hyvinkin aseistettu?

KOHONEN

Kyllä niillä aseita on, vaikka ne koettavat niitä meiltä työläisiltä salata.

SARKKI

Entä meillä työläisillä? Onko meillä aseista tietoa?

POHJA

Kyllä se aseeseen saa, joka lyödä tahtoo.

AARNE KALSKE

Aseita kyllä on kun vain saadaan kelvollisia miehiä niitä käyttämään.

KOHOSEN VAIMO

Eiköhän olisi parempi, ettei lainkaan tartuttaisi aseisiin, sillä joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu.

AARNE KALSKE

Tietysti se olisi parempi. Minä olen ensimmäinen sen myöntämään. Mutta ellemme nyt nouse vastarintaan, niin joudumme kokonaan porvarien armoille ja menetämme nekin saavutukset, joita viime aikoina olemme onnistuneet valtaamaan.

ANNA

tulisesti.

Ja jos ei mitään uskalleta, ei myöskään mitään voiteta. Ja nyt on uskallettava jos koskaan. Hukkukoon sitten jos on hukkuakseen!

AARNE KALSKE

Sanoit aivan oikein, Anna. Hukkukoon sitten jos on hukkuakseen!

KOHOSEN VAIMO

Niin . . . en minä niitä asioita paljon ymmärrä, mutta että vallan pyssyjen kanssa toisiaan vastaan . . . Se tuntuu niin kamalalta ajatellakin. Ja jospa sillä keinoin edes saataisiin tämä työläisten kurja ja viheliäinen elämä vähänkin paranemaan, niin silloin voisi sodankin tuottamat kärsimykset vielä kestää, mutta jos yrityksemme epäonnistuu, niin entä sitten . . . ?

KOHONEN

Tämän kurjemmaksi ei olomme enää voine tulla, kävipä miten tahansa.

SARKKI

Ja tapauksien kulkua emme enää voi saada kääntymähän, vaikka tahtoisimmekin. On vain nopiasti toimittava, että päästähän

alkuhun. Pitäisi saada tietohomme, mitä kirkonkylän työväentalolla päätettiin. Sinne meni useita miehiä tältäkin kulmakunnalta. Lienevätköhän jo palannehet.

AARNE KALSKE

Niiltä miehiltä pitäisi vielä tänä iltana saada tieto kokouksen päätöksistä.

Kohosen vaimo menee viereiseen huoneeseen.

ANNA

Minä otan sen hankkiakseni.

SARKKI

Odotahan, minä kirjoitan luettelon heidän nimistänsä. — *Kirjoittaa ja antaa sen Annalle.*

AARNE KALSKE

Ja koeta toimia ripeästi!

ANNA

Ole huoletta. Hyvin pian olen jälleen täällä. — *Menee kiireesti.*

AARNE KALSKE

jää katsomaan Annan jälkeen.

Kelpo tyttö, tulinen, rohkea ja innostunut. Oikea taistelija-tyyppi. Hän kelpaisi esimerkiksi monelle kokeneemmallekin työväenluokan taistelijalle.

KOHONEN

Nuoret juuri ovatkin taistelijoita. Nykyisin seuraavat tapaukset toisiaan niin nopeasti, että meidän vanhempien on hyvin vaikeata, toisinaan miltei mahdotontakin, seurata täydelleen mukana. Mutta te nuoret, te olette joustavampia ja rohkeampia ja teillä on enemmän tietoja, vaikka kokemusta puuttuukin. Sentähden teidän nuorten on asetuttava johtamaan toimintaamme ja tarkoin huolehdittava siitä, että koko työväenluokan onni on kaikissa teoissa ainoana päämääränä.

AARNE KALSKE

mieltivästi.

Vuorenraskas on se edesvastuu, joka nykyisinä kohtalokkaina aikoina painaa työväenluokan eturivissä kulkevien hartioita. — Usein välähtää mieleeni kysymykset: Oletko sinä kyllin laajanäköinen, kyllin uhrautuvainen voidaksesi ottaa jonkin osan tästä edesvastuusta kantaaksesi? — Sitten tämä viimeisin askel . . . Onko se oikea? Onko se köyhälistölle kokonaisuudessaan onneksi vai turmioksi? — *Lyhyt äänettömyys.*

POHJA

Kaikki merkit viittaavat siihen, että ihmislasten on vielä kuljettava monien tuskien ja koettelemuksien läpi ennenkuin todelliset elämänarvot niille valkenevat. — Onneksi en tämän askeleen usko olevan, mutta näköpiirin laajentamiseksi ja kokemuksien hankkimiseksi on se nähtävästi välttämätön.

AARNE KALSKE

Työväenluokan tie kautta vuosisatojen on aina ollut tuskien tie. Ja kumminkin on se aina alistunut, aina armoille antautunut. Nyt sillä on toinenkin tie edessä. Tuskien ja kärsimysten tie sekin, mutta se on ainakin kunniakas . . . yljäs . . . Ja sen tien päässä siintää, tosin himmeänä ja utuisena, mutta kumminkin mahdollisena, onnellisempi, oikeudenmukaisempi yhteiskunta.

KOHONEN

Paljoa emme sillä tiellä voi menettää, jos menetämmekin, mutta *voittaa* voimme paljonkin.

AARNE KALSKE

On kuitenkin yksi kysymys: Olemmeko kyllin voimakkaita, kyllin uhrautuvaisia, kyllin valistuneita, sanalla sanoen pystyviä sitä tietä kulkemaan? Toisinaan sitä epäilen. — *Äänettömyys. Hypähtää pontevasti ylös. Tulisesti.* — Pois kaikki epäilykset ja synkät mietelmät! Arpa on jo heitetty. Meidän täytyy kulkea juuri sitä tietä ja meidän täytyy voittaa!

Anna ja muutamia miehiä tulee.

SARKKI

Nopiasti sinä, Anna asiasi toimititkin.

ANNA

He tulivat jo tuolla tiellä vastaani. Olivat tulossa tänne. — *Miehet kättelevät Kalsketta toverillisen ystävällisesti ja sydämellisesti.*

ÄÄNIÄ

- Terve, toveri!
- Tervetuloa joukkoomme!
- Johtamaan toimintaamme!

AARNE KALSKE

Millainen on asema? Mihin toimenpiteisiin päätettiin ryhtyä?

ANNA

ehättäen ennen miehiä.

Naapuripitäjässä kuuluu olevan parhaillaan tulinen taistelu käynnissä, ja meidän tehtävämme täällä on näinollen ilman muuta selvä.

KOHONEN

kiihkeästi.

Siis nopeaan ja tarmokkaaseen toimintaan ennenkuin on myöhäistä.

ÄÄNIÄ

Annan mukana tulleiden miesten joukosta.

- Aivan niin!
- Niin päätettiin!

SARKKI

Vihdoinkin oikea ote! Naapuripitäjässä jo tulinen taistelu käynnissä! Ja mekö tällä tienoholla sitten seisoisimme yksin toimettona, lampahannahkaisina syrjästäkurkistelijoina. Emme jääkään. Toimehen ja heti paikalla!

AARNE KALSKE

Entä te toiset? Mitä te arvelette?

KOHONEN

varmasti.

Minä ainakin liityn mukaan täydestä sydämestäni.

ÄÄNIÄ

— Myöskin minä!

— Ja minä! — Ja minä!

— Kaikki mukaan!

SARKKI

Yksikään ei saa jäädä pois.

POHJA

Toverit — sanon rehellisesti mielipiteeni — minä en voi näin, ilman muuta, aseellista toimintaa hyväksyä. Ensinnäkin se sotii vastaan meidän periaatteitamme ja inhimilliseltäkin kannalta katsoen . . .

SARKKI

Mene merehen periaatteinesi ja inhimillisyyksinesi! Ne eivät ole mädännehen perunan arvoisia lahtarien kiväärien suun edessä.

ÄÄNIÄ

— Aivan oikein!

— Sarkki on oikeassa!

POHJA

Kehoitan teitä, toverit . . . harkitkaa tarkoin . . . Tilanne ja olosuhteet eivät nyt ole lainkaan sopivat aseihin tarttumiselle.

SARKKI

Vaiti, pahan ilman lintu! Sinunkaltaisiesi mielestä eivät tilanne ja olosuhteet ole milloinkahan sopivat.

POHJA

Mutta koska asiat nyt vielä ovat näin karkealla kannalla ja koska jo lähes parikymmentä vuotta olen ollut mukana kaikissa herroja vastaan tähdätyissä pyrkimyksissä, niin seuraan mukana nytkin

vaikka tiedänkin, että syöksymme kohti turmiotamme, mutta tovereitteni kohtalo olkoon minunkin kohtaloni.

ÄÄNIÄ

— Oikein Pohja!

KOHONEN

Se on miehen puhetta.

AARNE KALSKE

Ja mitä merkitsevät yksilöiden kohtalot koko työväenluokan onnen rinnalla! Yksilö hävitkään kun vain suku säilyy. Sitäpaitsi on peräytyminen myöhäistä. Aseellinen taistelu on ainoa mahdollinen keino nykyisissä oloissa. Mutta se painakaa tarkoin mieliinne, että tie, jolla nyt aiomme astua, ei ole kukilla siroteltu. — Ryhdytäänkö siis ase kädessä puolustamaan oikeuksiamme ja vapauttamme?

ÄÄNIÄ

innostuneita, kiihoittuneita, uhkaavia ja pontevia.

— Ryhdytään! — Ryhdytään!

— Hyvä! — Hyvä!

AARNE KALSKE

Siis ase kädessä?

ÄÄNIÄ

— Niin, niin!

AARNE KALSKE

Voittoon tai kuolemaan?

ÄÄNIÄ

— Voittoon tai kuolemaan!

AARNE KALSKE

Hyvä! Ja joka tämän valan unohtaa, hänen ylitsensä langetkoon koko työväenluokan ikuinen kirous! — *Nostaa kätensä.*

ÄÄNIÄ

— Niin tapahtukoon!

AARNE KALSKE

Väliaikainen johtaja on myöskin valittava, jonka käskyjä ja määräyksiä jokaisen on ehdottomasti noudatettava kunnes vakimainen päällikkö voidaan valita.

ANNA

Kalske päälliköksi!

ÄÄNIÄ

— Hyvä, hyvä!

AARNE KALSKE

Miettikäähän tarkoin! Näissä olosuhteissa en ehkä ole sopiva . . . Olen liian omavaltainen ja myöskin vaadin ehdotonta kuuliaisuutta.

POHJA

Kaiken toimintamme ehdoksi asetan, että Kalske ottaa johdon käsiinsä.

ÄÄNIÄ

— Kalske päälliköksi!

— Hyvä! Hyvä!

AARNE KALSKE

Ja nyt joukkoamme lisäämään!

SARKKI

Entä asehet?

AARNE KALSKE

Niistä huolehdin minä. Viisi tai kuusi miestä lähtee nyt heti minun mukani. Te toiset jäätte tähän ympäristölle pitämään vartiota, ettei mitään yllätyksiä tapahdu ja odottamaan tarkempia määräyksiä ja toimintaohjeita.

SARKKI

intohimoisesti.

Nytkö . . . nytkö siis minun suuri ja salainen unelmani alkaa

totentua. Työväenluokan aseellinen vallankumous! Mikä suuri ja mahtava ajatus tuohon lauseheseen kätkeytyykään! Juuri sitä tietä käy työväenluokan vapahdus.

Menevät.

KOHOSEN VAIMO

tulee viereisestä huoneesta tuskan ja kauhun vallassa.

Uni ei tule vaikka kuinka yrittäisin, niin olen levoton ja pahojen aavistuksien vallassa. Kunhan ei tästä kaikesta olisi seurauksena jotakin vielä kauheampaa kuin mitä näihin asti olemme saaneet kokea.

SYLVIN

ääni kuuluu viereisestä huoneesta.

Äiti, mihin sinä menit?

KOHOSEN VAIMO

Täällä minä olen, lapseni.

SYLVI

Minun on niin kylmä ja peloittaakin täällä yksin pimeässä.

KOHOSEN VAIMO

askartelee jotakin.

Eihän siellä mitään pelättävää ole, ja hyvin pian minä tulen . . . Nuku nyt vain rauhallisesti. — *Hetken äänettömyys.*

SYLVI

hätäisesti.

Äiti, tule katsomaan — — pian!

KOHOSEN VAIMO

Mitä sitten?

SYLVI

Suuri punainen loimu näkyy tuolta kaukaa . . . metsän takaa.

KOHOSEN VAIMO

rientää viereiseen huoneeseen. Kuuluu hänen kauhistunut huudahduksensa.

Hyvä jumala! Se on tulipalo. Koko taivaanranta on yhtenä tulimerenä!

ANNA

tulee hätääntyneenä.

Ei täällä olekaan ketään. — *Kohosen vaimo tulee kiireesti viereisestä huoneesta.*

ANNA

Vimmattu taistelu riehuu parhaillaan Jylkin kartanossa ja sen ympäristöllä. Kartanon päärakennus palaa. Muuan punaisten lähetti tuli äskettäin tänne pyytäen lähettämään kiireesti apua. — Kunhan Kalske vain pian tulisi!

KOHOSEN VAIMO

Jumala armahtakoon meitä viheliäisiä ihmisparkoja, millaisia aikoja olemme joutuneet elämään!

ESIRIPPU.

KOLMAS NÄYTÖS.

NÄYTTÄMÖ:

Sama paikka kuin ensimmäisessä näytöksessä. Tirehtööri Stähle, pastori Loimaranta, tilanomistaja Falck ynnä muutamia muita ympäristön tilanomistajia, tehtaan työnjohtajia ja konttoristeja saapuvilla. Mieliala hermostunut, levoton ja raivoisan kostonhimon täyttämä. Kaikki puhuvat hillityllä tukahutetulla äänellä, mutta silti kiihkeästi ja pontevasti. Akkunoissa on tiheät kaihtimet estämässä valoa ulkopuolelle näkymästä. — Myöhäinen ilta.

PASTORI LOIMARANTA

lamaantuneesti.

Eikö vieläkään . . . mitään?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

tulee kiireesti.

Minulla on vihdoinakin hyviä uutisia.

ÄÄNIÄ

jännittyneitä, toivon elähdyttämiä.

Mitä, mitä?

TILANOMISTAJA FALCK

Kertokaa, kertokaal!

ÄÄNIÄ

Niin kertokaa!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Eilen illalla kävi luonani muuan pohjoisesta tullut valkoisten lähetti. Hän oli onnistunut tunkeutumaan aina tänne asti ja hän kertoi, että Seinäjoella eräs kenraali — Mannerheim on hänen nimensä — kokoo parhaillaan joukkoja hyökätäkseen tänne etelään tuhoamaan punaisten armeijan . . .

PASTORI LOIMARANTA

On niin paljon ollut kaikenkaltaisia huhuja . . . Pian saadaan apua sanotaan . . . Voikohan tähänkään luottaa?

TILANOMISTAJA FALCK

Niin, voikohan . . . ?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Tämä tieto on aivan varma ja luotettava. Lähetti oli itse kenraali Mannerheimin lähettämä.

TILANOMISTAJA FALCK

Missä on nyt tuo lähetti?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Hän jatkoi yhä edelleen matkaansa . . . etelään. Hän on saanut käskyn tunkeutua aina Helsinkiin, Turkuun ja Viipuriin asti, jos se vain on mahdollista.

TILANOMISTAJA FALCK

toivon elähdyttämänä.

Tulisikohan näistä kauhunpäivistä vihdoinkin loppu.

ÄÄNIÄ

— Se olisi ihanaa!

— Riemun päivä!

PASTORI LOIMARANTA

yhä edelleen masentuneesti.

Punaisilla on suunnaton armeija ja määrätön paljous aseita ja yhä heidän joukkonsa lisääntyy . . . lisääntyy . . . He ovat voittamattomat, ellei saada apua ulkoa.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Mannerheimilla kuuluu olevan taitavia upseereita — suurin osa saksalaisia — ja aseista ei myöskään ole puutetta. Myöskin hänen joukkonsa kasvaa ja aseita saapuu Saksasta yhä lisää . . .

TILANOMISTAJA FALCK

riemastuen.

Onko hänellä saksalaisia upseereita?

ÄÄNIÄ

Sitten kyllä voitetaan!

TILANOMISTAJA FALCK

Saksako vihdoin on pelastajamme?

PASTORI LOIMARANTA

elähtyneenä, mielettömän kostonhimoisesti.

Ah, Jumalani! kun vielä saisikin noille punaisille roistoille, noille helvetin hengille kostaa . . . kostaa . . . Antaisin kaikki . . . vaikka koko omaisuuteni, niin . . . milteipä sieluni autuuden, kun vain saisin tuon pääpirun Kalskeen ja hänen apurinsa käsiini! Mikään rangaistus . . . tuskin mikään kidutuskaan olisi heille kyllin kova rangaistus!

TEHTAAN INSINÖÖRI

syöksyy kalpeana ja kauhistuneena sisälle.

Punaiset tulevat! Heitä on suuri joukko . . . kaikilla kiväärit! Olemme hukassa!

KAIKKI

hypähtävät kauhistuneina ylös.

PASTORI LOIMARANTA

Punaiset . . . Mitä nyt teemme?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

yrittäen näyttää levolliselta.

Miltä suunnalta he tulevat?

TEHTAAN INSINÖÖRI

Tehtaalta päin . . .

PASTORI LOIMARANTA

Oi, jumala! Nyt ne tappavat meidät!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Vaiti . . . Seuratkaa mukana!

Vetää taskustaan revolverin ja syöksyy hurjaa vauhtia ulos.

Toiset seisovat epäröivinä ja neuvottomina. Sitten aikovat hekin rientää ulos, mutta samassa ulkoa kuuluu joukon tahdikasta marssimista ja laulua.

PUNAKAARTILAISTEN MARSSI.

Pieni Suomen kansa
katkoo kahleitansa,
kärsimysten malja jo kukkuroillaan on.
Raakaa sortovaltaa vastaan,
nostamastaan armeijastaan,
jalon kansan parhaat voimat taistohon!

Kaikki peräytyvät ovelta. Sisään astuvat Kalske, Sarkki, Kohonen ja Pohja. Heitä seuraa joukko punakaartilaisia. Useilla heistä on kiväärit. Kalskeella ja Sarkilla revolveri koteloineen vyöllä:

AARNE KALSKE

tarkastelee hetken äänettömänä ja terävin silmäyksin kauhun vallassa olevia valkoisia. Vihdoin hänen katseensa pysähtyy pastori Loimarantaan kylmänä ja läpitunkevan terävänä. — Hienon ivallisesti.

— Ahaa, herra pastorikin täällä! No, sitä saattoi odottaakin. Vieläkö te pysytte edelleenkin entisessä väitteessänne suojeluskuntien tai lahtarikaartien — niinkuin me niitä nimitämme — puolueettomuudesta?

Kukaan valkoisista ei hiisku sanaakaan.

SARKKI

hampaittensa välistä.

Kaunihia suojeluskuntalaisia, totta tosiahan!

AARNE KALSKE

tiukasti.

Mitä tekemistä teillä täällä on tähän aikaan vuorokaudesta?

Kukaan ei vastaa.

AARNE KALSKE

käskevästi.

Vastatkaa!

PASTORI LOIMARANTA

Olimme vain muuten . . . iltaamme viettämässä . . . pelasimme vähän ja keskustelimme.

TILANOMISTAJA FALCK

vähän rohkaistuneena.

Ja teillekö me olisimme tilivelvollisia siitä mitä teemme omissa huoneissamme!

AARNE KALSKE

ei kiinnitä Falck'in puheeseen huomiota. — Pastori Loimarannalle.

Mistä te keskustelitte?

PASTORI LOIMARANTA

Kaikenlaisista asioista.

AARNE KALSKE

Samantekevä. — *Kääntyen punaisiin.* — Tarkastakaa onko heillä aseita! — *Valkoisille.* — Kädet ylös! — *Muutamat nostavat, mutta toiset epäröivät.*

AARNE KALSKE

voimakkaasti.

Kädet ylös!

Kaikki, paitsi pastori Loimaranta nostavat kätensä. L:n alkaessa haparoida taskuun, putoaa sieltä revolveri lattialle.

AARNE KALSKE

sieppaa revolverin ja alkaa tutkia sen rakennetta. — Ivallisesti.

Kas, millaisilla aseilla hengen miehetkin ovat alkaneet taistella!

— Colt-revolveri hienointa lajia. — Todellakin sopiva ase jumalan valtakunnan edustajalle!

POHJA

Kirkko ja miekka, pappi ja piru ovat aina olleet parhaat ystävykset.

Punaiset ovat tällävälin tarkastaneet kaikkien valkoisten taskut, joista on löytynyt joukko revolvareita, jotka he asettavat yhteen kasaan pöydällä.

SARKKI

Oliko tirehtööri Stähle täällä?

ÄÄNIÄ

valkoisten joukosta.

— Ei!

— Ei ollut!

SARKKI

Kenties valehtelette?

AARNE KALSKE

Sekin on samantekevää. — *Kääntyen punaisiin.* — Jos tapaatte tirehtööri Stählen, vangitkaa hän heti missä hänet tavannettekin, ja tuokaa minun luokseni. — *Kääntyen valkoisiin.* — Ja teidät me pidätämme myöskin. — *Viittaa pöydällä oleviin revolvareihin.* — Nuo antavat kyllin aihetta sellaiseen toimenpiteeseen. Saatte toistaiseksi mennä koteihinne, mutta jokaista askeltanne tullaan tarkoin valvomaan, joten on viisainta, että ette yritä mitään konnankujeita. Teidän on sitäpaitsi kerran vuorokaudessa käytävä näyttämässä itsenne minulle tässä huoneessa. — Otamme tämän huoneuston kanslia- ja virastohuoneeksemme.

PASTORI LOIMARANTA

Millä oikeudella menettelette kanssamme näin?

AARNE KALSKE

Älkää nyt viitsikö näytellä yksinkertaista! Käsittänettehän, että nyt ei ole voimassa teidän oikeuskäsitteenne. Tehän olette

kaikin keinoin yrittäneet vastustaa meidän oikeutettuja pyrkimyksiämme ja johtaa asioita siihen, jossa nyt olemme.

TILANOMISTAJA FALCK

Mitä siis ovat nuo teidän »oikeutetut» pyrkimyksenne? Hillitöntä temmellystä, anarkiaa ja eläimellistä raakuutta.

PASTORI LOIMARANTA.

Ja tämä nykyinen toimintanne. Tajuatteko te sen hirvittävää rikollisuutta? Se on raskain rikos, minkä taivaallinen ja maallinen laki tuntevat. Meillähän oli kansanvaltaisain hallitusmuoto koko maailmassa, meillä oli yksikamarinen yleisellä äänioikeudella valittu eduskunta. Sen lisäksi teillä oli 8-tunnin työpäivä ja teidän palkanne olivat jo liiankin korkeat. Mitä te vielä vaaditte? Mitä syytä teillä oli ryhtyä tällaiseen?

AARNE KALSKE

Mitäkö syytä? Herra jumala, kuinka te olette typeriä tai sitten olette te äärettömän pirullisia! Meidän koko elämämme, meidän vanhempiemme ja heidän vanhempiansa elämä, ja teidän elämänne ja teidän esivanhempienne elämä aina harmaaseen muinaisuuteen saakka ovat olleet yhtä ainoata suurta syytä! Milloinka te olette ottaneet huomioon meidän tarpeitamme ja kärsimyksiämme? Ette milloinkaan, paitsi pakosta. — Mutta se sikseen! Nyt ei ole väittelyiden aika, nyt toimitaan. — *Punaisille*. — Riittävä määrä miehiä lähtee saattamaan näitä heti koteihinsa. Ja te olette vastuussa tehtävän kunnollisesta suorittamisesta. Jos joku heistä yrittää matkalla karata, niin ampukaa.

SARKKI

puoliääneen erikseen Kalskeelle.

Seis! Oletko järjiltäsi?

AARNE KALSKE

kummastuneena.

Kuinka niin? Mitä tarkoitat?

SARKKI

viitalen kädenliikkeellä vankeihin.

Lähetä nuo eteiseen.

AARNE KALSKE

Viekkä vangit hetkeksi eteiseen. — *Pari punaista täyttää Kalskeen käskyn.*

AARNE KALSKE

Sarkille

No — — —

SARKKI

Aiotko päästää nuo emälahtarit noin vaan ilman muuta vapaiksi?

AARNE KALSKE

He eivät saa poistua asunnostaan paitsi silloin kuin he käyvät täällä näyttämässä itsensä. — Sellainen oli määräykseni.

SARKKI

Älä pahastu, mutta vanhana toverina ja ystävänä täytyy minun sanoa, että sinun meininkisi ovat vähintään lapsellisia. Jos me heidät nyt päästämme noin, niin saamme aina varoa itseämme. He ovat pahimpia lahtareita koko tällä tienoholla.

AARNE KALSKE

Sinä siis tahtoisit — — —?

SARKKI

Että tekisimme heidät vaarattomiksi.

AARNE KALSKE

Ei, ei, se olisi julmaa . . . epäinhimillistä, niin paatuneita lahtareita kuin he ovatkin. En voi suostua sellaiseen.

SARKKI

Tuo sinun ainainen jalomielisyytesi . . . Saatpa nähdä, se vie sinut vielä turmioon.

POHJA

Ei mitään turhaa veren vuodatusta. Se ei auta hituistakaan asiaamme.

KOHONEN

Ei auta . . .

SARKKI

kiihtyen

Jos teillä ei ole luontoa, niin kyllä tässä on poikia joilla on. Meillä onkin luonto kuin korento ja omatunto kuin torpan tunkio.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Juuri niin! Näytetään niille, ettei tässä napilla pelata.

TOINEN PUNAINEN

Eikä muutamaa ihmishenkeä surkeilla, oli se sitten oma tai toisen.

AARNE KALSKE

kylmästi, voimakkaasti ja päättävästi.

Nyt ei nikahdustakaan enää tästä asiasta. — *Valitsee joukosta useita miehiä.* Te lähdette saattamaan vankeja ja painakaa mieliinne, te vastaatte hengellänne, että he saapuvat vahingoittumattomina perille. — Menkää!

Miehet lähtevät. Heitä seuraa myöskin Pohja ja hetken kuluttua Kalske. — Kohonen, Sarkki ja pari punaista jäävät näyttämölle. — Äänettömyys.

SARKKI

Kyllä se Kalske on hullu kun antaa tuollaisia määräyksiä. Mitä järkeä siinä nyt oli? Päästää pahimmat lahtarit koreasti kotihinsa suunnittelemaan uusia konnan juonia! Kas kun hän ei samalla määrännyt puhuttelemahan heitä armollisiksi herroiksi ja kysymähän mitä he suvaitsevat käskä.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Aivan oikein!

TOINEN PUNAINEN

Todellakin, Kalske on liian hyväluontoinen . . . ainakin lahtareille.

KOHONEN

Mutta ajatelkaahan! mitä hyödyttäisi asiaamme turha veren vuodattaminen ja ihmishenkien hukkaaminen? Ei kerrassaan mitään!

SARKKI

Sano lahtarien veren vuodattaminen ja lahtarien hengen hukkaaminen, niin käsitteet eivät sekaannu.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Kalske, hän ei anna ottaa mistään mitään . . . ei pienintä vaatekappalettakaan, vaikka matkan varrella olisi monta kertaa varsin helposti ollut saatavissa. Hän sanoo vain, että kaupungista pian lähetetään meille vaatteita. Ja kuitenkin olemme näin kehnosti puettuina. — *Osoittaa kehnonpuoleista pukuaan.*

TOINEN PUNAINEN

Nälkääkin saamme usein kärsiä, vaikka ympäristöllä olevissa kartanoissa on ruokaa suunnattomat määrät. — Mitä oikeastaan hyödyttää tämä rehkiminen, kun nälkää ja vilua saamme kärsiä ainakin yhtä paljon, miltei enemmänkin kuin ennen? Rintamalle meitä kyllä ajetaan teurastettaviksi kuin teuraskarjaa ainakin.

SARKKI

On tosi, että Kalske käsittelee lahtareita ja heidän omaisuuttaan aivan liian hellävaroen. Kyllä siinä on takana muutakin ei vain pelkkä inhimillisyyys.

TOINEN PUNAINEN

Kunhan Kalske ei vain olisi lahtarien kätyri!

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Olimme mielettömiä ryhtyessämme lainkaan herroja vastaan tappelemaan. Kyllä ne aina puolensa pitävät.

TOINEN PUNAINEN

Ja pohjoisesta hyökkää parhaillaan monituhantinen lahtari-

armeija etelää kohti meidän kimppuamme. Sitä kuuluu johtavan oikea kenraali ja saksalaiset upseerit.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Hukka meidät vielä perii!

KOHONEN

kiivaasti.

Vaiti, ja heti paikalla! Osaston päällikkönä kiellän sanallakaan jatkamasta siihen suuntaan. Kalske muka lahtarien kätyri. Että te kehtaattekin! — Nälkää ei kenenkään punakaartiin kuuluvan ole tämän tilanteen aikana vielä tarvinnut kärsiä, joka niin sanoo, hän valehtelee. Ja vaatteita tullaan tarvitseville jakamaan aivan ensi tilassa. — Jos lahtariarmeija hyökkääkin pohjoisesta, niin entä sitten? Onhan meitä miehiä ja miehillä aseita, hyökätäkäämme heitä vastaan.

Aarne Kalske ja Anna tulevat.

AARNE KALSKE

Rintamalta tuli tieto, että siellä tarvittaisiin lisää miehiä. Sinä, Sarkki, saat joukkoinesi mennä sinne. Tulen itsekin myöhemmällä ottamaan tarkempaa selvyyttä asemasta. — Lahtarit kuuluvat hyökkäävän siellä aivan vimmatusti. — Sinä, Kohonen, pidät huolta, että tehtaan ympäristölle asetetaan riittävästi vartiojoukkueita; varsinkin länsipuolinen metsän reuna on tarkoin ketjutettava ja varustettava riittävällä määrällä kuularuiskuja ja konekiväärejä, sillä siltä suunnalta on äkkiyllätyksen vaara uhkaavin. Jos pieninkin muutos tapahtuu asemassa, lähettäkää viipymättä tieto.

Kaikki toiset, paitsi Kalske ja Anna poistuvat. — Kalske istuu pää käsien varaan nojautuneena, synkän näköisenä ja mietteisiinsä vaimuneena. Aika ajoin kuuluu etäistä tykkien jyskettä.

ANNA

pidätetyn hellästi.

Sinä olet varmaankin hyvin väsynyt, ethän ole pariin vuorokauteen

silmiäsi ummistanut. Heittäydy hetkeksi tuohon sohvalle lepäämään. Minä sillä aikaa kirjoitan puhtaaksi muutamia pöytäkirjoja. Jos jotakin erikoista sattuu, herätän sinut heti.

AARNE KALSKE
puolittain nukuksissa.

Todellakin . . . minä olen tavattoman väsynyt . . .
Oikaisee sohvalle ja vaipuu heti siikeään uneen.

ANNA
kirjoittaa hetken. Sitten laskee hän kynän kädestään ja hiipii hyväilevin liikkein Kalskeen luo. — Kuiskaten.

Ah, kuinka hän on uupuneen näköinen! Mutta eihän se ole ihme-kään. Vuorokaudet umpeensa valvonut ja aina ollut kuumeisessa toiminnassa. Heikompi mies olisi jo paljon vähemmästäkin sortunut. — Kuinka mielelläni . . . oi, niin mielelläni, keventäisin hänen työtaakkaansa ja huoliensa, jos se vain minulle olisi mahdollista!
Äänettömyys. Äkkiä hypähtää Kalske nopeasti ylös.

AARNE KALSKE
sekavin, tajuttomin ilmein.

Mikä . . . mikä on hätänä? . . . Mitä on tapahtunut?

ANNA
säikähtyneenä.

Ei mitään . . . mikä sinulle nyt tuli . . . ? Mitä sinä noin säikähdit?

AARNE KALSKE
katsoo pitkään ja edelleen sekavin ilmein Annaa. Äkkiä hänen kasvoinsa kirkastuvat ja ilme selvenee. — Riemullisesti.
Ah . . . siinä hän sinä olet, Anna!

ANNA
kummastuneena.

Mitä tarkoitat . . . ? Missä minun sitten pitäisi olla?

AARNE KALSKE

yrittäen hymyillä.

Näin ilkeätä unta tuossa äsken . . . Kävelimme äkkijyrkän ja hyvin syvän kuilun reunalla . . . me molemmat . . . sinä ja minä. Yht'äkkiä sinä horjahdit ja putosit syvyyteen . . . Minä yritin käydä sinuun kiinni ja temmata takaisin, mutta silloin putosin itsekin . . . Se kuilu oli huimaavan syvä ja musta kuin hauta . . . kuin suuri, pohjaton hauta . . . Sitten minä heräsin. — Minulla on vieläkin omituisen ahdistava ja ilkeä tunne, aivankuin todella olisi tapahtunut jokin onnettomuus.

ANNA

johon Kalskeen kertoma uni on tehnyt painostavan vaikutuksen, yrittää sitä kuitenkin salata. — Teeskennellyn huolettomasti ja iloisesti.

Miksi sellaisen annat mieltäsi painostaa? Untahan se vain oli.

AARNE KALSKE

hajamielisesti

Olet oikeassa . . . untahan se vain oli . . . — *Äänettömyys. Kalske istuu syviin mietteisiin vaipuneena ja synkkien aavistuksien vallassa. — Ikäänkuin havahtuen. — Anna, oletko ajatellut, mikä on tämän loppu?*

ANNA

Minkä?

AARNE KALSKE

Tämän meidän yrityksemme. Jos työväki voittaa, saavuttaako se silloin täydellisen vapauden? Vapautuuko se näin yhdellä iskulla vuosisataisista orjankahleistaan; katoaako sen otsalta se orjan merkki, joka siihen on lukemattomien sukupolvien aikana syöpynt.

ANNA

En tiedä . . .

AARNE KALSKE

Eikö meidän ihmisten, jokaisen työväenluokan yksilön, tarvitsisi myöskin muuttua . . . syntyä ikäänkuin uudestaan, tulla parem-

maksi, täydellisemmäksi, ennenkuin todellinen vapaus ja onni voidaan saavuttaa?

ANNA

Kyllä minunkin mielestäni.

AARNE KALSKE

Ja entä, jos ei yrityksemme onnistuisikaan — mitä sitten? Kuinka käy silloin työväenluokan ja sen aatteen, jonka puolesta olemme taistelleet?

ANNA

tuskallisesti.

Sellainen mahdollisuus olisi kauhea . . .

AARNE KALSKE

Mutta sekin mahdollisuus on olemassa. Vieläpä se on todennäköinenkin.

ANNA

Mitenkä . . . Todennäköinen . . . ?

AARNE KALSKE

Omat joukkomme . . . nekin antavat aihetta sellaiseen otaksumaan.

ANNA

hämmästyneenä.

Omat joukkomme . . . ?

AARNE KALSKE

Edesvastuuttomia ja hillittömiä aineksia, vieläpä täydellisiä roistojakin on päässyt paljon tunkeutumaan joukkoihimme. Ne eivät välitä hituistakaan aatteesta, yksityinen etu ja hillitön melastelu on niillä ainoina tarkoituksena.

ANNA

Sellaiset olisi heti erotettava.

AARNE KALSKE

Se on nyt jo myöhäistä. Ne olisi pitänyt erottaa heti alussa. — *Äänettömyys.* — Niin, en tiedä . . . mutta ainakin minä, yksilönä, kuljen tässä kohti turmiotani . . . minä tiedän sen . . . minulla on vaisto, joka sanoo sen. Mutta sittenkään en voi jäädä syrjään ja on se muuten jo myöhäistäkin. Olen polttanut kaikki sillat takanani. Minun täytyy kulkea tämä tie päähän asti oli kohtaloni millainen tahansa.

ANNA

tuskallisesti, epätoivoisesti.

Et saa puhua noin . . . Sinun synkkämielisyyteen taipuva luonteesi saa sinut näkemään olosuhteet synkemmässä valossa kuin mitä ne todella ovat. — *Äänettömyys.* — *Kalske vaipuu jälleen synkkiin mietteisiin. Sitten nostaa hän katseensa ja molempien katseet yhtyvät.*

AARNE KALSKE

hypähtää äkillisellä liikkeellä ylös tarttuen kiihkeästi, miltei rajusti, Annan ranteeseen.

Anna . . . koskisiko sinuun yhtään, jos minulle sattuisi jokin onnettomuus?

ANNA

hiljaisesti, loistavin silmin.

Tietysti minuun koskisi . . . Kuinka saatat sellaista kysyäkään? — *Puristautuu yht'äkkiä koko ruumiillaan Kalsketta vasten.* — *Intohimoisesti, tulisesti.* — Koskisiko . . . Jumalani! kuinka väritön ja laimea sana tuo k o s k i s i . . . Se ei sano mitään . . . ei yhtään mitään! Käsitätköhän sinä osapuilleenkaan millaista voipi olla naisen rakkaus . . . ? Ymmärtäneeköhän sitä täydellisesti yksikään mies . . . En luule . . . Koskisiko . . . Minä kuolisin sinun puolestasi! Niin juuri . . . Minä kuolisin sinun puolestasi! —

Pitkä äänettömyys. — Puhelin soi.

AARNE KALSKE

rientää puhelimeen.

Esikunnan kansliassa! . . . Halloo! . . . mitä sanotte? . . . Suuri

joukko haavoittuneita . . . Onko heitä paljonkin? . . . Räjähävät kuulat . . . Kyllä koetamme . . . — *Soittaa kiinni.* — *Annalle.* — Punaisten ristin sairaalaan on äskettäin tuotu suuri joukko haavottuneita rintamalta. Räjähävät kuulat ovat repineet monet heistä aivan hirvittävästi . . . Nyt ne kysyvät, jos täältä voitaisiin lähettää joku auttamaan sitomisessa.

ANNA

Hyvä jumala, kuinka kauheata! — Onko heitä paljonkin?

AARNE KALSKE

Kuuluu olevan ainakin kymmenen tai kaksitoista. — He eivät olleet vielä kaikki saapuneet.

ANNA

Menen heti, vaikka olenkin tottunut, niin jossain määrin kuitenkin voin olla apuna. — *Pukee kiireesti päällystakin yllensä.* — *Mennessään viittaa jäähyväisiksi Kalskeelle ja poistuu kiireesti.*

AARNE KALSKE

menee ovelle ja katsoo Annan jälkeen. Sitten palaa hän verkalleen ja miettivänä takaisin, istuu pöydän ääreen nojaten päätänsä käsiinsä. Hetken kuluttua ponnahtaa ylös.

Ei, ei tämä kelpaa! Nyt ei ole aika vaipua lemmenthaaveiluihin. — *Kuuntelee.* — On kuin tykkien jyske kaupungin suunnalla olisi jälleen kiihtynyt. Tilanne näyttää kärjistyvän nopeammin kuin luulinkaan. — *Alkaa kiireesti hankkiutua lähtemään.* — *Kolhutusta ovelta.*

AARNE KALSKE

Sisään!

Elsie tulee tiheä harso kasvoilla.

AARNE KALSKE

katsoo tutkivasti Elsiötä, heti häntä tuntematta. — *Hämmästyneenä.*

Ah, neiti Stähle . . . — *Kumartaa kohteliaasti, hieno ivan vivahdus*

äänessä ja käytöksessä. — Millä voin teitä palvella? — Istukaahan, jos suvaitsette.

ELSIE

tuskallisena ja hämmentyneenä, mutta arvokkaasti ja jonkunlaista ylemmyyttä tavoitellen.

Ah, pyydän . . . jättäkää tuo, puhukaamme asiallisesti.

AARNE KALSKE

Aivan mielelläni. Tehkää hyvin, esittäkää asianne.

ELSIE

kokien tukehuttaa nyyhkytystään.

Mitä te olette tehnyt isälleni?

AARNE KALSKE

hämmästyneenä.

Isällenne? Mitä tarkoitatte? Selittäkäähän tarkemmin!

ELSIE

En ole nähnyt isää sen jälkeen kuin hän muutamien muiden herrojen kera tuli tänne konttoriin, ja kohta sen jälkeen tulivat tänne punaiset ja ottivat tämän haltuunsa.

AARNE KALSKE

Ahaa . . . nyt ymmärrän. Isänne on todennäköisesti lähtenyt vähän ennen meidän tänne tuloamme pakenemaan. Hän ei ollut jäällä kun tulimme tänne. — Nuo toiset herrat kyllä olivat.

ELSIE

Missä ovat nyt nuo toiset herrat?

AARNE KALSKE

Lähetin heidät vartioston saattamana koteihinsa. He eivät saa toistaiseksi poistua asunnoistaan. — Annoin sellaisen määräyksen.

ELSIE
katherasti.

Mihin te oikeastaan pyritte tällä kaikella? Onko teillä mitään päämäärää, vai onko tarkoituksenne saada aikaan vain kauhua, sekasortoa ja hävitystä?

AARNE KALSKE

Jotta te ymmärtäisitte nykyisien tapahtumien luonteen, niiden alkutekijät ja puhkeamisen syyt, olisi teidän oltava monista, teille tuntemattomista seikoista selvillä, ja niiden ylimalkaiseenkaan selostamiseen ei nyt ole aikaa eikä tilaisuutta.

ELSIE

Olette oikeassa, minä en tunne niitä seikkoja, mutta eräästä seikasta olen selvillä. — *Alentaen ääntänsä.* — Kuulkaahan! Teidän yrityksenne tulee epäonnistumaan. Te ette tiedä . . . mutta voin vakuuttaa, että se tulee epäonnistumaan.

AARNE KALSKE
huolettomasti.

Tällä kerralla se ehkä epäonnistuu, mutta kyllä se vielä tulee onnistumaankin.

ELSIE

Miksi siis uhraatte itsenne yrityksen vuoksi, jonka epäonnistumisesta olette itsekin selvillä? Luopukaa siitä! Antakaa kaiken jäädä tähän ja pelastakaa itsenne!

AARNE KALSKE
terävästi.

Mitä tarkoittatte, neiti? En ymmärrä teitä.

ELSIE
kiihkeästi.

Paetkaa, ennenkuin se on myöhäistä! Kohta olette valkoisten piirittäminä ja kun he saavat teidät käsiinsä, olette hukassa. — *Kuiskaten.* — Minä auttaisin teitä pakenemaan.

AARNE KALSKE

terävästi.

Minkätähden? Olenhan minä, samalla kuin olen koko sen luokan vihollinen, johon te kuulutte, myöskin teidän vihollisenne.

ELSIE

taistellen itsensä kanssa; epätoivoisesti, intohimoisen kiihkeästi.

Voi, hyvä jumala! ettekö te käsitä . . . ymmärrä . . . ? Aina siitä asti kuin näin teidät viime syksynä tässä samassa huoneessa ja kuulin teidän puhuvan; ja siitä asti kuin te seisotte täällä isäni edessä ja teidät erotettiin tehtaasta . . . Aina siitä ajasta asti olen rakastanut teitä . . . rakastanut teitä . . . — *Kalske ponnahtaa rajulla liikkeellä ylös, mutta hillitsee itsensä ja palaa jälleen istumaan.*

ELSIE

tarttuen intohimoisesti Kalskeeseen.

Kuulkaahan! Paetkaa . . . tai paetkaamme yhdessä . . . Minä kyllä tiedän keinon kuinka pääsemme pakenemaan . . . Sitten menemme jonnekin . . . jossa kukaan ei tunne teitä, eikä tiedä mitään entisyydestänne eikä nykyisyydestänne . . . Ja kenties voisin isäni ja muiden vaikutusvaltaisten sukulaisteni avulla hankkia teille armahduksenkin, jos kääntyisitte pois nykyisestä elämästänne ja jättäisitte koko entisyyden taaksenne. Te voisitte saada edullisen paikan isäni luona, jos niin tekisitte. — Kohtalonne, jos joudutte valkoisten käsiin, on kauhea. Teillä ei silloin ole mitään armoa odotettavissa eikä mitään pelastumisen mahdollisuutta. Minäkään en enää silloin voisi teitä pelastaa. Nyt sen vielä voisin tehdä. Olen monet kerrat kuullut heidän vannovan kaikkien punasten ja varsinkin johtajien kuolemantuomion . . .

AARNE KALSKE

*on kuin lumottuna kuunnellut Elsieen intohimoista puhetta;
hämmentyneenä.*

Te siis voisitte minut vielä pelastaa?

ELSIE

Voisin.

AARNE KALSKE

ikäänkuin itseksseen.

Paeta . . . Jättää kaikki. Unohtaa kaikki . . . pettää asia, jonka edestä olemme taistelleet, jonka edestä tuhannet jo ovat henkensä uhranneet ja vertansa vuodattaneet . . . pettää toverit ja liittyä heidän sortajiinsa . . . Ei, ei! Se olisi teko niin musta, niin katala, että sitä ei voisi sovittaa millään . . . ei millään . . .

ELSIE

Ajatelkaahan! Te olette vielä nuori . . . elämä loppumattomine mahdollisuuksineen on edessänne . . . Valinnan ei pitäisi olla vaikeata, Toisella puolen kuolema, varmana, väistämättömänä . . . toisella puolen elämä, taistelijan, mutta myöskin voittajan ihana, rikas elämä — ja minun rakkauteni.

AARNE KALSKE

kuin huumeessa.

Teidän rakkautenne — — —

ELSIE

Niin, minun rakkauteni . . . tai ei, ei yksin minun, vaan meidän molempien . . . sinun ja minun rakkaus.

AARNE KALSKE

aikoo sulkea Elsie'n hurjasti syliinsä. — Elsie . . . — Ponnahtaa rajusti erilleen pyyhkien huumeesta polttavaa otsaansa. — Minua kurjaa . . . ! mitä minä teen . . . mitä minä teen? — Yrittäen äärettömällä voimanponnistuksella irtautua lumouksesta. — Kuin itseksseen. — Minä kuolisin sinun puolestasi . . . niin juuri . . . Minä kuolisin sinun puolestasi!

ELSIE

Noudattakaa pyyntöäni ja ajatelkaa millaisiin uhrauksiin olisin valmis teidän tähtenne alistumaan.

AARNE KALSKE

lyöden nyrkillä otsaansa äkillisen mielihohteen valtaamana. Itsekseen.

Minä houkka . . . — *Elsielle.* — Haa, te kaunis sireeni . . . Teidän ihanat lumolaulunne . . . Kuka takaa, että ne ovat vilpittömiä?

ELSIE

Ah . . . Te epäilette minua . . .

AARNE KALSKE

Kenties te vain näyttelette . . . Olette ehkä valkoisten kätyri . . . heidän lähettämänsä . . .

ELSIE

Ei, ei . . . kuinka te voitte . . . ? Minähän rakastan teitä . . . Oh, hyvä jumala, kuinka saisin teidät vakuutetuksi . . . uskomaan . . .

AARNE KALSKE

katsoen Elsiötä hyvin läheltä ja kiinteästi silmiin.

Kaunis te olette, neiti Stähle, ihana kuin itse valkenden enkeli. Ja nyt kun katson teidän silmiinne, en epäile vilpittömyyttänne. Mutta sittenkään . . . sittenkään en voi suostua ehdotukseenne. Minä en petä tovereitani enkä yhteistä asiaamme edes siitäkään hinnasta, niin häikäiseviä tulevaisuuden kuvia kuin ehdotukseenne suostuminen minulle tarjoaisikin.

ELSIE

väsyneesti.

Te siis hylkäätte . . . tarjoukseni?

AARNE KALSKE

Niin teen. Teidän maailmanne olisi minulle niin outo . . . vieras . . . Minä en sovi siihen maailmaan.

ELSIE

Mutta, hyvä jumala, ettekö sitte pidä henkeänne missään arvossa? Hyljätessänne tarjoukseni tuomitsette itsenne varmaan kuolemaan.

AARNE KALSKE

Parempi kuolema kuin häpeällinen elämä.

ELSIE

nousee äkillisellä liikkeellä.

Jääkää hyvästi! . . . Minä menen nyt. Minä kuvittelin tänne tullessani . . . mutta ei siinä ollutkaan mitään . . . ei mitään . . . Se oli vain harhakuva, jolla ei ollut mitään vastinetta todellisuudessa. Ah, jumalani! jos te tietäisitte . . . ymmärtäisitte . . . mutta ei, sittenkään ei se hyödyttäisi mitään . . . Hyvästi! — *Poistuu kiireesti.*

Kalske istuu pitkän ajan liikkumaton ja tuijottaen ikäänkuin lumottuna jonnekin kaukaiseen etäisyyteen, jossa hänen silmiensä eteen näyttää avautuvan aivankuin toisia maailmoja, outoja, ennen tuntemattomia, loistavine ja häikäisevine näköaloineen.

— *Sitten ponnistautuu hän nähtävällä tahdon ponnistuksella todellisuuteen, ponnahtaa äkillisellä liikkeellä ylös ja ovesta ulos. — Näyttämö hetken tyhjänä. — Tykkien jyske on kiihtynyt kuuluen nyt varsin selvänä ja voimakkaana, mutta verraten etäältä.*

Sarkki, Kohonen ja Pohja tulevat. Elsie on heidän keskellään.

SARKKI

kiihoittuneena.

Hän on lahtarien vakooja, sanon minä! Vieköhön minut piru, ellei asia ole niinkuin sanon.

KOHONEN

Sinun mielentilasi on äärimmilleen kiihoittunut. Se saa sinut näkemään lahtarien vakoojia ja kätyreitä joka paikassa.

POHJA

Säilytähän kylmäverisyytesi, poika. Nyt sitä tarvitaan.

SARKKI

Menkää hiiden kuiluhun kylmäverisyyksinenne ja mielentilojenne! En minä aavehia näe. Lahtarien vakoojia on nyt melkein joka paikassa. — *Elsielle.* — Miksi hiiviskelitte täällä näin myöhällä?

ELSIE

Kävin täällä Kalskeen luona. — Tahdoin saada jotakin tietoa . . . isäni kohtalosta.

KOHONEN

Hänen kohtalostaan emme tiedä mitään.

SARKKI

Tietysti isänne on tuolla . . . lahtarien rintamalla . . . tai rintaman takana, luonnollisesti. — Oliko Kalske täällä?

ELSIE

Oli.

SARKKI

Missä hän on nyt?

ELSIE

Hän jäi tänne minun täältä lähdettyäni. Enempää en tiedä.

POHJA

Odotetaan kunnes Kalske tulee. Hän voi selittää tämän asian.

AARNE KALSKE

tulee, kiivaasti.

Mitä tämä merkitsee . . . ? — *Huomaa Elsie.* — *Hämmentyneenä, jota ei voi kokonaan peittää.* — Neiti Stähle . . . Te täällä!

SARKKI

Tapasimme hänet hiiviskelemässä tässä ympäristöllä. On enemmän kuin luultavaa, että hän kuljeskelee lahtarien asioilla.

AARNE KALSKE

tyynesti.

Erehdyt, Sarkki. Hän kävi minun luonani.

SARKKI

ilkeästi.

Vai niin, vai sinun luonasi. Jopa alan ymmärtää. Herra päällikkö

kuhertelee täällä vain lahtarinarttujen kanssa, sillä aikaa kuin me toiset tappalemmme henkemme edestä rintamalla lahtareita vastaan.

AARNE KALSKE

tuskallisesti.

Vaikene . . .

KOHONEN JA POHJA

Lopeta, Sarkki, tahi . . .

SARKKI

Te ette ole minun suuni tukkijoita. Minulla on oikeus . . . — *Kalskeelle.* — Sinun lahtarien kanssa veljeilystäsi . . .

AARNE KALSKE

astuu askeleen Sarkkia kohti vaarallinen välke silmissä. — Hillitysti, melkein kuiskaamalla, mutta hirvittävää uhkaa ja voimaa äänessä ja olemuksessa.

Hillitse aikoinaan kielesi, Sarkki! — *Sarkki vaikenee.* — *Tuskallinen äänettömyys.*

AARNE KALSKE

tyynesti, luonnollisesti.

Päästäkää neiti Stähle menemään. Minä vastaan hänestä. — *Elsielle.* — Pyydän, menkää suoraan kotinne, välttyäkseen enemmiltä ikävyyksiltä.

ELSIE

poistuu äänettömänä, luoden mennessään pikaisen ristiriitaisia tunteita kuvastavan katseen Kalskeeseen.

AARNE KALSKE

Selitähän, Sarkki, minkätähden olet poistunut rintamalta? Ja te toiset, miksi olette jättäneet vartiopaikanne? Olette sen näköisiäkin kuin olisi kokonainen komppania lahtareita kintereillänne.

SARKKI

Ja niin, piru vie, onkin! Eikä vain yksi komppania, vaan koko-

nainen armeija; olemme kokonaan lahtarien piirittämiä. Mennessämme rintamalle, tuli vastahamme kaksi lähettiä, jotka ilmoittivat, että punaisten rintama on kokonaan murtunut. Menimme siitä huolimatta etehenpäin, mutta pian kohtasimme pakenevat punaisten etujoukot, jotka sanoivat samaa, ja että lahtarit hyökkäävät solkeenaan etehenpäin, punaisten peräytyessä täydessä epäjärjestyksessä heidän edellään.

POHJA

Myöskin kaupungissa kuuluu pohjoiset kaupunginosat olevan jo lahtarien hallussa.

AARNE KALSKE

Rintamamme murtunut! Näin äkkiä! Vielä äskettäinhän oli punaisilla erinomaisen hyvät asemat juuri tällä rintamalla. — Ei, se on mahdotonta!

SARKKI

Oli miten tahansa, mutta kyllä asia on niinkuin kerroin.

KOHONEN

Lahtarit ovat sitäpaitsi saaneet aivan viime aikoina suuria apujoukkoja kaikille rintamille.

Joukko punaisia syöksyy sisälle. Jotkut näyttävät olevan peloissaan, mutta useimmat ovat levollisia ja päättävän näköisiä.

ÄÄNIÄ

kiihoittuneita, uhkaavia.

- Meidät on petetty!
- Myyty lahtareille!
- Voi meitä!
- Mitä nyt teemme?
- Niin . . . mitä . . . mitä?

AARNE KALSKE

levollisesti.

Mitäkö teemme . . . ? Ryhdymme tietysti vihollista vastaanottamaan.

ESIMÄINEN PUNAINEN

Emme halua mennä enää teurastettaviksi.

TOINEN PUNAINEN

Palkkammekin on vielä saamatta.

KOHONEN

Kurjat raukat!

POHJA

Oletteko te miehiä?

ÄÄNIÄ

— Hävetkää, hävetkää!

AARNE KALSKE

astuu aivan miesten eteen luoden heihin läpitunkevan hallitsijaa ilmaisevan katseen. Lujasti ja päättävästi.

Pelkurit raukat jääkööt, muut seuratkoot mukana!

— Lähtee päättävästi ja taakseen katsomatta. Kaikki toiset seuraavat epäröimättä, vain ensimmäinen ja toinen punainen epäröivät ja jäävät vihdoinkin jällelle. — Äänettömyys.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Minua onnetonta kun ollenkaan ryhdyin tällaiseen!

TOINEN PUNAINEN

Hulluja olimme!

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Mitä nyt teemme? Kuulithan, että lahtarit voivat olla täällä minä hetkenä hyvänsä.

TOINEN PUNAINEN

Minä ainakin menen kotiini.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Myöskin minä.

TOINEN PUNAINEN

Ja väkisin minä kaartiin otettiin.

ENSIMÄINEN PUNAINEN

Samoin minä. — *Lähtevät.*

ESIRIPPU.

NELJÄS NÄYTÖS.

NÄYTTÄMÖ:

Tirehtööri Stählen palatsin pihamaa, joka on samalla konttorirakennuksen pihamaa. Osittain metsää, osittain puistoa; hiekoitettuja käytäviä risteilee siellä täällä. Etäämmällä näkyy sankka havumetsä ja sen takana järvi. Vasemmalla palatsin pääty, jossa on suuret kaksoisovet ja johon harmaat kiviportaat johtavat. Suurenpuoleinen veranta ympäröi rakennusta. Oven yläpuolella palaa sähkölamppu. Aika-ajoin kuuluu kiivasta kuularuisku- ja kivääritulta ja silloin tällöin tykkien kumeita, juhlallisia jymäyksiä. Tulipalojen loimua ja kajastusta ympäristöllä. Iltayö. Vuodenaika: Varhaiskevät.

Aarne Kalske ja Anna tulevat oikealta. Kalskeen käynti on ryhdikästä ja joustavaa kuten tavallisesti; kasvot ovat kalpeat ja synkät, mutta kuvastaen samalla raudanlujaa päättäväisyyttä ja tarmoa.

AARNE KALSKE

synkästi ja surullisesti.

Näinkö siis yrityksemme raukesi tälläkin kerralla . . . Rivimme ovat jo alkaneet horjua . . . kohta ne murtuvat kokonaan. Sen lisäksi on joukkojemme innostus alkanut laimentua ja se on pahin kaikista. — Vieläkään emme kyenneet murtamaan kahleitamme, entistä lujemmalle niitä vain kiristimme.

ANNA

rohkkaisevasti.

Voimme vielä voittaakin. Vaikka tämä paikkakunta menetettäisiinkin, niin onhan punaisilla vielä koko eteläinen osa maata.

AARNE KALSKE

Jos tämä paikkakunta ja läheinen kaupunki antautuvat, niin

on punaisten ylivoima murtunut. Tämä seutu on punaisen Suomen lukko.

ANNA

tuskallisesti.

Ah! hyvä jumala, kuinka hirveätä! — Ja kohtalomme . . . millainen se lienee heidän valloittaessaan tämän paikkakunnan?

AARNE KALSKE

tyynesti.

Kohtalommeko . . . ? Omasta kohtalostani kyllä olen selvillä. Voin vannoakin, että elämäni rata päättyy silloin kuin valkoiset saavat minut käsiinsä.

ANNA

rajusti nyyhkien; epätoivoisesti ja intohimoisesti syleillen Kalsketta.

Sinä et saa antautua heidän käsiinsä . . . et . . . et . . . Epäonnistukseen yrityksemme . . . tuhoutukoon kaikki muu . . . mutta sinä et saa joutua heidän käsiinsä!

AARNE KALSKE

Mutta Anna . . .

ANNA

kuten edellä.

Ehkä olen mieletön . . . hupsu . . . mutta rakkauteni sinuun on tehnyt minut siksi. — Jumalani, kuinka onnellinen . . . niin äärettömän onnellinen olen ollut siitä asti kun sain varmuuden, että sinäkin rakastat minua. Tuo tietoisuus on tunkeutunut vereeni . . . koko elimistööni kuin huumaava, päihdyttävä viini . . . ja nyt . . . nyt . . . — *Vaipuu maahan polvilleen epätoivoisesti ja rajusti itkien.*

AARNE KALSKE

hyväillen hellästi Annan päätä ja hiuksia; hiljaa, vienosti.

Sinä rakas . . . rakas . . . rakas . . . — *Sieppaa äkkiä Annan syliinsä syleillen ja suudellen häntä rajusti, intohimoisesti ja tulisesti. — Molemmat katsovat toisiaan kauan loistavin, säteilevin silmin. — Äänettömyys.*

AARNE KALSKE

innostuneesti, elämänhaluisesti ja kuohuvan ponnekkaisesti.

Jos sittenkin vielä yrittäisimme, Anna!

ANNA

Mitä yrittäisimme? Mitä tarkoitat?

AARNE KALSKE

Murtautua vihollisen rintaman läpi omien joukkojemme luo.

ANNA

Minkä kautta sinne pääsisimme?

AARNE KALSKE

Tuon järven yli, jättä myöten. He ovat tuolla järven toisella puolella, siis verrattain lähellä. Kuuluuhan niiden tykkien jyskekin tänne varsin selvästi. — Tule! Mennään! — *Aikovat lähteä. — Sarkki ja Kohonen tulevat oikealta synkkinä, epätoivoisina ja masentuneina.*

SARKKI

Itse pirukaan ei voi meitä enää pelastaa. Yli-inhimillisillä pontistuksilla yritimme torjua vihollisen hyökkäyksen, mutta turhaan. . . Jokainen mies joukossamme taisteli kuin sankari ja mieshukka oli kumminkin puolin hirveä. Siitä huolimatta tunkeutuvat lahtarit yhä eteenpäin. Ennenkuin tunti on kulunut, ovat ne jo täällä.

ANNA

Ah, jumalani, jumalani!

KOHONEN

synkästi.

Kaupunkikin on jo lopullisesti antautunut.

AARNE KALSKE

Jo sekin . . .

SARKKI

On pian tehtävä jotakin, mutta mitä?

AARNE KALSKE

päättävästi.

Me joko taistelemme viimeiseen mieheen tai yritämme paeta tästä rotan loukusta. — Tulkaa! Tai odottakaahan! Olisiko tuonne jäänyt vielä mitään . . . ? — *Sarkki ja Kohonen juoksevat konttorin rappuja ylös verannalle ja ovesta sisälle.*

AARNE KALSKE

Annalle.

Kenties erehdyimme ryhtyessämme puolustamaan asiaamme aseilla — useat omastakin joukostamme niin väittävät — mutta työväenluokan yhteinen onni ja ne korkeat päämäärät, joihin sillä olemme pyrkineet, on lieventävä, ellei kokonaan poistava historian tuomion.

ANNA

Aseihin tarttumisemmeko erehdys? — — Se olisi hirveätä!

AARNE KALSKE

Niin, en osaa sanoa . . . Itse sodankäynnissä olemme tosin tehneet paljon kohtalokkaita erehdyksiä: venäläiseen sotaväkeen turvautuminen oli yksi sellainen. Myöskin kurittomuus, joukkojen kehittymättömyys ja raakuus sekä kykenevien johtajien puute ovat olleet suurimpia syitä turmioomme. — Tekemiemme erehdyksien korjaaminen on kuitenkin myöhäistä. Nyt on kiinnitettävä kaikki huomio nykyiseen tilanteeseen.

Sarkki ja Kohonen tulevat konttorista.

KOHONEN

Ei siellä enää ole mitään.

SARKKI

Kaikki tärkeimmät hävitimme. Sitäpaitsi . . . jos sytyttäisimme tuleen koko roskan.

AARNE KALSKE

Ei, ei . . . mitä se hyödyttäisi? — Tulkaa!

Menevät kiireesti oikealle. Näyttämö pitkähkön ajan tyhjänä. Lähimmässä ympäristössä vallitsee täydellinen hiljaisuus.

Sitten alkaa läheltä kuulua kiivasta melua ja huutoja sekä muutamia kiväärin laukauksia. Kohta sen jälkeen syöksyy 6 tai 8 punaista sotilasta näyttämölle, vasemmalla rakennuksen takaa. Heidän pukunsa ovat repeytyneet riekaleiksi, muutamat heistä ovat haavoittuneet ja kaikki hyvin nääntyneitä. Parilla kolmella on vielä kiväärit ja sotilasreput, toiset ovat heittäneet ne pois. Kaikilla punainen nauha lakissa. Heidän joukossaan on suutari Pohja. — Heti punaisten jälkeen hyökkää joukko valkoisia kaikki asetettuna ja sotilaspuvuissa, jokaisella valkea käsivarsiside ja kuusenhavu lakissa. — Heidän joukossaan ovat myöskin tirehtööri Stähle, pastori Loimaranta, tilanomistaja Falck ja tehtaan insinööri.

Joukon etupäässä on muuan valkoisten päällikkö, jääkäriluutnantti Frey. Hän on käskevä, kopea, ylimielinen ja ylpeäryhtinen, maailmanmiehen huolettomuutta käytöksessä ja puheessa; pohjimmalta vilahtaa silloin tällöin vaikutuksille altis, tunneherkkä luonne esiin; nuorehko.

HUUTOJA VALKOISTEN JOUKOSTA

— Pysähtykää roistot!

— Heti paikalla pysähtykää!

Valkoisten saavutettua punaiset, syntyy lyhyt, mutta kiivas taistelu; pian ovat punaiset nääntyneinä, osittain haavoittuneina ja aseettomina pakoitettut antautumaan. Muutamat pahimmin haavoittuneet ovat lysähtäneet maahan miltei tajuttomina.

LUUTNANTTI FREY

potkaisee erästä haavoittunutta.

Ylös, koirat, siitä!

Haavoittuneet yrittävät nousta, mutta vaipuvat hiljaa voimikaisten jälleen maahan.

LUUTNANTTI FREY

Kuka on päällikkönne? — Ei vastausta.

LUUTNANTTI FREY

Kuulitteko, koirat, missä on päällikkönne?

POHJA

Emme tiedä. Jouduimme erilleen pääjoukosta, emmekä ole heitä sen jälkeen nähneet.

PASTORI LOIMARANTA

He valehtelevat, herra luutnantti. Pakoittakaa vain heidät tunnustamaan.

LUUTNANTTI FREY

Jos ilmoitatte, missä piileksii päällikkönne . . .

PASTORI LOIMARANTA

Kalske, Aarne Kalske.

LUUTNANTTI FREY

. . . päällikkönne Aarne Kalske esikuntineen, niin heti kun olemme saaneet heidät ilmoituksenne perusteella käsiimme, pääsette vapaiksi, muutoin teidät ammutaan.

POHJA

Me emme tiedä . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Te tiedätte, mutta ette tahdo ilmoittaa. Te olette tämän paikkakunnan punaisia . . . minä kyllä tunnen . . . ja kuulutte Kalskeen joukkoihin.

PASTORI LOIMARANTA

Pohjalle.

Aa, nyt tunnenkin! Te itse olette yksi Kalskeen läheisimpiä apureita. Meitä vangitsemassakin olitte.

LUUTNANTTI FREY

punaisille.

Onko punaisilla vielä suuretkin joukot tässä ympäristöllä?

POHJA

Kuinka me sen tietäisimme?

LUUTNANTTI FREY

*vetää esiin revolverinsa ja painaa sen suun Pohjan otsalle. — Uhkaa-
vasti ja kiihtyvällä raivolla.*

Tahdotko vastata kysymykseeni, sinä kirottu?

POHJA

tyyneesti, levollisesti.

Minä en tiedä . . .

LUUTNANTTI FREY

laukaisee, ja hiljaa huokaisten vaipuu Pohja maahan.

ERÄS NUORI PUNAINEN

Oh, te verikoirat . . . te . . . te . . . — *Purshahtaa äänekkääseen itkuun.*
— Hän oli isäni, ainoa omaisistani, joka oli jäänyt eloon —
— *Heittäytyy ruumiin viereen tuijottaen jäykkänä ja tajuttomana
sen veren tahraamiin kasvoihin. — — — veljeni kaatui rintamalla
ja nyt sinäkin, isä . . . — Puhkeaa ajottain hillittömiin nyyhkytyksiin.*

LUUTNANTTI FREY

hiukan hämmentyneenä, mutta kokien sitä salata. — Valkoisille.

Viekää vangit pois . . . jonnekin sinne tehtaaseen. Ja osa teistä
lähtee nyt heti etsimään lähimmässä ympäristössä piileviä punaisia.
Jos saatte yhdenkin käsiinne, on teidän hänet heti tuotava tänne.
— Oletteko ymmärtäneet?

VALKOISET

sotilaallisesti tervehtien.

Kyllä, herra luutnantti!

LUUTNANTTI FREY

Eteenpäin . . . Mars!

Osa sotilaista tarttuu vankeihin vieden heidät puolittain laahaamalla

mukanaan. Toinen osa hajautuu ympäröivään metsään. Jällelle jäävät luutnantti Frey, tirehtööri Stähle, pastori Loimaranta, tilanomistaja Falck, tehtaaninsinööri ja muutamia tehtaan herroja ja tilanomistajia.

PASTORI LOIMARANTA

Uppiniskaisia roistoja!

LUUTNANTTI FREY

Oikeita piruja, mutta kyllä minä saan masentumaan. — Ottaa taskustaan pullon ja ryyppää siemauksen. — Tirehtööri Stählelle.

Koska me näin äkkiarvaamatta ja vielä poikkeuksellisissa oloissa olemme joutuneet vieraiksenne, niin mitään vierasvaraisuuden vaatimuksia emme ole oikeutetut tekemään, mutta jos Teille, hra tirehtööri, olisi sattunut jäämään jonnekin kätköpaikkaan pieni tilkkanen vähän jalompaa nestettä kuin tämä pahalle löyhkäävä paloviina, niin olisi ilomme täydellinen.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Odottakaa hetkinen! — *Poistuu vasemmalle rakennuksen taitse.*

PASTORI LOIMARANTA

Kun ajattelemme viimeaikaisia elämän kokemuksiamme, niin on meidän puhjettava kuningas Davidin tavoin lausumaan: »Kiitä sieluni Herraa ja kaikki mitä minussa on Hänen pyhää nimeänsä!» — sillä ihmeellisesti, todella ihmeellisesti on Hän johtanut meidän vaellustamme punaisen hirmuvallan kaikkien kauhujen keskeltä laillisen yhteiskuntajärjestyksen turvalliseen ja oikeutta rakastavaan helmaan.

LUUTNANTTI FREY

Hm . . . hm . . . aivan oikein, aivan oikein. — Kun vain pian saataisiin punaisten lopullinenkin valta murrettua.

TILANOMISTAJA FALCK

Ja maksaa heille ansaittu palkkansa.

PASTORI LOIMARANTA

innostuen.

Aivan niin . . . maksaa ansaittu palkkansa . . . Veli sanoi hyvin sattuvasti. — Maksaa ansaittu palkkansa! — Jokainen on saapa ansionsa mukaan, sanoo raamattukin.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

tulee. Hänellä on muutamia etiketeillä varustettuja ja huolellisesti korkattuja pulloja mukanaan sekä muutamia laseja.

Onneksi eivät punaiset olleet löytäneet kätköpaikkaani, voimme siis nyt vähän kilistää Valkoisen Suomen menestykseksi. — *Vie pullot ja lasit verannalla olevalle pöydälle, viitaten kädenliikkeellä toisia seuraamaan mukana. Täyttää lasit.*

LUUTNANTTI FREY

maistaa lasistaan.

Kerrassaan mainiota! Hienointa ainetta mitä tuskin ikänäni olen maistanut. Ja se on paljon sanottu, se. — Vapaan valkoisen Suomen malja! — Eläköön valkoinen Suomi! Eläköön!

YHTEINEN HUUTO

Eläköön!

PASTORI LOIMARANTA

Ja kuolema punaroistoille!

YHTEINEN HUUTO

raivoisa, vertajanoava.

Kuolema, kuolema!

LUUTNANTTI FREY

Ja maljat pohjaan! — Ryyppää ja kaikki seuraavat hänen esimerkkiänsä.

LUUTNANTTI FREY

Hyvät herrat! — Meidän on nyt tehtävä selvää kun on hyvä tilaisuus. Sosialismin haave on lopullisesti ja perinpohjin tässä maassa tukahutettava, jotta se ei enää myöhemmälläkään pääse

versomaan ja mieliä myrkyttämään. — Suomeen on saatava luja ja järjestystä rakastava hallitus. — Suomelle on saatava kuningas . . . kuningas, hyvät herrat. — Eläköön Suomen kuningas! Eläköön!

YHTEINEN HUUTO

Eläköön!

ELSIE

tulee rakennuksen takaa.

LUUTNANTTI FREY

astuu alas verannalta ja tervehtii Elsiötä maailmanmiehen tavoin, sulavan hienosti ja kohteliaasti.

Ah, olenko joutunut lumotulle saarelle ja tuleeko kaunis Kirke muuttamaan minut noitasauvallaan röhkiväksi siaksi?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

kiirehtii esittelemään.

Tyttäreni. — Luutnantti Frey.

LUUTNANTTI FREY

kumartaa syvään.

Nöyrin palvelijanne, neiti . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Elsielle.

Miksi olet tullut tänne, lapseni, ja jättänyt turvapaikkasi?

ELSIE

Olin niin levoton ja kun kuulin täältä ääniä, en malttanut olla hiipimättä ottamaan selvää mitä täällä tapahtuu. — *Huomaa maassa makaavan Pohjan verisen ruumiin ja pysähtyy kauhistuneena. Jumalani, mitä tuo on . . . kuka hän on?*

PASTORI LOIMARANTA

Älkää siitä välittäkö, neiti. Se on vain muuan noita saastaisia punikkiroistoja, joka on saanut ansaitun palkkansa.

LUUTNANTTI FREY

kumartaen kohteliaasti.

Sallittehan, neiti, että juomme valkoisen Suomen naisen maljan. — Täyttää lasinsa ja toiset seuraavat hänen esimerkkiänsä. — Eläköön valkoisen Suomen nainen!

YHTEINEN HUUTO

Eläköön!

ELSIE

kuiskaten.

Isä, onko punaisia tässä lähistöllä paljonkin kaatunut ja otettu vangeiksi?

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Onhan niitä tietysti kaatunut ja myöskin vangittu. — Mutta miksi sellaista kysyt, tyttöseni?

ELSIE

Muuten vain tahdoin tietää . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Menehän nyt takaisin turvapaikkaasi ja nuku rauhallisesti. Nyt ei meitä enää uhkaa mikään vaarakaan. Olemme onnistuneet karkoittamaan kaikki punaiset koko tehtaan alueelta. — *Menee verannalle.*

PASTORI LOIMARANTA

rientää alas, imelän hellästi.

Te olette tavattoman kalpea, neiti Elsie. Voitteko pahoin? — *Osoittaa ruumiita.* — Tuollainen näky ei ole suinkaan miellyttävä teidän kaltaiselle hennolle olenulle. Enkelien silmät eivät voi katsoa maan alhaista saastaa ja likaa. — Saatan teidät pois täältä, jos suvaitsette. — *Tarjoo käsivartensa.*

ELSIE

kylmän ylenkatseellisesti.

Oh, jättäkää minut rauhaan!

PASTORI LOIMARANTA

koomillisuutta lähentelevällä hämmästyksellä.

Mutta, neiti Elsie, en ymmärrä . . .

LUUTNANTTI FREY

kiiruhtaa esiin tarjoten sirolla liikkeellä käsivarttansa. — Vähän humalassa.

Pyydän . . . sallikaahan minun neiti . . .

ELSIE

kylmästi.

Älkää vaivautuko, herra luutnantti. — *Poistuu kiireesti. — Pastori Loimaranta ja luutnantti Frey menevät jälleen verannalle.*

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Mennäänpä hetkiseksi tuonne sisälle levähtämään. Siellä voimme myöskin keskustella lähimmistä tehtävistämme. — Kylmäkin alkaa jo ahdistaa. — *Menevät.*

Näyttämö hetken tyhjänä. Tulipalojen loimu on himmennyt ja muutenkin vallitsee melkein täydellinen hiljaisuus lähimmässä ympäristössä. Etäämmältä, järven takaa, kuuluu kuitenkin yhtämittaista ja kiivasta tykkien jyskettä. — Metsästä oikealta alkaa kuulua ääniä, jotka yhä lähenevät. — Kuuluu huutoja: — Nopeammin, astu nopeammin, vetelys! — Kohta sen jälkeen tulee näyttämölle äskettäin punaisia etsimään menneitä sotilaita. He tuovat keskellään Kohosta ja Annaa. Kohonen kävelee horjuen, nähtävästi haavoittuneena ja muutoinkin hyvin näännyksissä. Anna sitävästoin astuu kevyesti ja joustavasti; kasvoit vain ovat tavallista kalpeammat ja silmissä ontituinen hehku. Tarkemmin katsoen näkyy hänen kasvoillaan ja koko olemuksessa hillitty, mutta ääretön tuska, epätoivo ja hurja viha.

ÄÄNIÄ

— Seis!

— Tähän pysähdytään!

Luutnantti Frey, pastori Loimaranta, tirehtööri Stähle y. m. tulevat konttorista ja pysähtyvät verannalle.

LUUTNANTTI FREY

*tulee ensimmäisenä. Hän on paljain päin, poltteele sikaaria. — Puoli-
ääneen, itseksseen.*

Aa, taaskin nainen, ja kautta jumalan, täydellinen kaunotar . . .
millainen vartalo . . . millaiset muodot . . . ja silmät sitten . . . Hän
ei ole missään suhteessa äskeitä kehnempi. — *Sotilaille.* — Tuokaa
tyttö tänne, kuulustelemme häntä täällä sisällä . . . tuon äijän-
rahjuksen . . . hänet voitte pitemmittä mutkitta ampua . . . Viekkää
tuonne sivummalle . . . metsän reunaan.

ANNA

tarttuen epätoivoisesti isäänsä.

Ei, ei . . . me emme eroa . . .

LUUTNANTTI FREY

käskevästi, osoittaen ovea.

Viekkää tyttö tuonne. — Kuulustelemme häntä sitten.

ANNA

Ei, ei . . . en tahdo . . . — *Sotilaat vievät Annan väkivallalla sisälle.*

LUUTNANTTI FREY

astuu alas verannalta pysähtyen Kohosen eteen.

Hei, sinä koira, seiso suorana! Pää pystyyn ja rinta ulos . . .
Jumal'auta, oletko sinäkin olevinasi kaartilainen!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

pirullisella ivalla.

Osat kai vaihtuivat, vai miten? Tällä hetkellä ei Kohosta taida
lakkoon kiihoittaminenkaan haluttaa.

PASTORI LOIMARANTA

Missä ovat toiset pääkapinoitsijat . . . Kalske ja Sarkki?
Kohonen ei vastaa.

PASTORI LOIMARANTA

Teidän on vastattava kun kysytään. — Missä ovat rikostoverinne Kalske ja Sarkki?

KOHONEN

En tiedä . . . ehkä ovat päässeet yli järven . . . pakenemaan.

PASTORI LOIMARANTA

raivosta tukahtuneella äänellä.

Pakenemaan!

LUUTNANTTI FREY

Joutavaa puhetta tuo. Kukaan ei pääse sen renkaan sisäpuolelta, jonka valkoisten joukot ovat tämän paikan ympärille muodostaneet.

PASTORI LOIMARANTA

Tuon järven yli kenties . . . jäätä myöten . . .

LUUTNANTTI FREY

osoittaen saaria.

Kaikki nuo saaret olemme miehittäneet ja varustaneet kuularuiskuilla ja kivääreillä. Sille, joka yrittää sitä tietä, on se viimeinen matka.

KOHONEN

tekee tuskaa ja epätoivoa ilmaisevan liikkeen.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kuulette nyt, että mitään pakenemisen mahdollisuuksia ei teillä eikä rikostovereillanne ole; on siis parasta, että ilmoitatte missä he piileksivät.

LUUTNANTTI FREY

Älkäämme välittääkö hänen rikostovereistansa tällä hetkellä, ne kyllä saamme käsiimme ennemmin tai myöhemmin. Katsotaanhan nyt äijän omaa syntiluetteloa, millainen se on.

PASTORI LOIMARANTA

innokkaasti.

Pääroistoa Kalsketta lukuunottamatta on hän pahimpia kiihoittajia koko tällä paikkakunnalla.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Se on totta! Tehtaan työläisten keskuudessa on hän lietsunut tyytymättömyyttä, yllyttänyt lakkoon ja itse aina ollut etunenässä rettelöimässä.

TILANOMISTAJA FALCK

Paikkakunnan kapinallisille on hän myöskin hankkinut aseita ja ollut mukana ryöstöretkillä — päällikkönä. Minunkin luonani he kävivät.

LUUTNANTTI FREY

pirullisesti.

Vai niin, vai olet sinä sitä lajia. Ulkomuotoosi ja ikääsi katsoen ei sitä oikein uskoisi. — *Joukkoonsa kääntyen.* — Siis selvä ilman muuta? — Vai kuinka?

ÄÄNIÄ

— Niin, niin!

— Selvä on!

LUUTNANTTI FREY

Kohoselle.

Riisu päällysvaatteesi!

KOHONEN

tajuamatta, mitä on tekeillä, typertyneenä.

Mitävarten . . . riisua . . . minkätähden?

LUUTNANTTI FREY

Tee niinkuin käsen . . . nopeasti!

TEHTAAN INSINÖÖRI

vähän arasti.

Älkäämme olko tarpeettoman ankaria. Hän on haavoittunutkin ja hän ei suinkaan ollut pahimpia . . . ahkera ja säännöllinen työmieskin, vaikka sosialismin myrkky oli päässyt viimeaikoina häntäkin jonkunverran pilaamaan.

PASTORI LOIMARANTA

Luvallanne sanoen, herra insinööri, teidän säälinne ei ole tässä

tapauksessa lainkaan paikallaan; se on sivusuuntaista ja sellaiseen turmiollista ja hyljättävää.

TEHTAAN INSINÖÖRI

Muistattehan kai, kuinka säädyllyisesti hän meitä kohteli ollessamme punaisten vankeina?

LUUTNANTTI FREY

Hän on jokatapauksessa kapinoitsija, ja jos tahdomme puhdistaa tätä maata roistoista ja hylkiöistä, niin silloin on liiallinen hempeämielisyys paheksuttavaa, jopa rikollistakin. — *Kohoselle.* — Riisuudu ja nopeasti!

KOHONEN

alkaa koneellisesti riisuutua, mutisten puoliääneen.

Hyvästi, toverit . . . hyvästi! — *Lujalla ja varmalla äänellä.* — Vaikka te rakentaisitte kokonaisia vuoria murhattujen ruumiista ja vuodattaisitte merellisen verta sen tien tukkeeksi, niin sittenkin se kulkee eteenpäin. Se on vastustamaton . . . voittamaton . . . ja vielä kerran se murskaa teidät, te kirotut . . .

LUUTNANTTI FREY

vihan vimmassa iskee Kohosta nyrkillään.

Vaikenel! . . . Eteenpäin . . . Mars! — *Viittaa pari miestä mukaansa ja menevät vähän etäämmälle metsän reunaan. Siellä luutnantti Frey komentaa miehensä pysähtymään ja Kohosen jatkamaan jonkun verran matkaansa ja sitten hänekin pysähtymään ja kääntymään rintama-asentoon. Hetken seisovat he näin ryhmitettynä, sitten järjestyvät sotilaat komennuksen mukaan ampuma-asentoon. — Seuraavassa hetkessä he laukaisevat. — — — Rentona vaipuu Kohosen ruumis maahan, vavahdellen siinä hetken, mutta pian makaa hän jäykkänä ja liikkumattomana. — Luutnantti Frey palaa miehineen etualalle.*

ELSIE JA ELLI

tulevat.

ELSIE

vähän hermostuneesti.

Kuulimme täältä aivan äskettäin kaksi laukausta . . . mitä ne merkitsevät? Mitä täällä on tapahtunut?

LUUTNANTTI FREY

tehden kunniaa.

Ei mitään tärkeätä. . . Maksoimme vain eräälle kapinoitsijalle ansaitun palkkansa.

ELSIE

Mitä maksoitte . . . Mitä tarkoitatte?

ELLI

huomaa ruumiit. Elsielle puolittain kuiskaten.

Katso, Elsie . . . ne ovat punaisia . . . niillä on punainen nauha lakissa. — *Menee lähimmän ruumiin luo ja katsoo sitä uteliaana, mutta samalla kauhua ja inhoa ilmaisevin elein.* — Uh, kuinka se on raa'an ja julman näköinen!

ELSIE

kiiruhtaa Kohosen ruumiin luo; itseksensä.

Jumalani, hänhän on Kohonen! — *Palaa etualalle kalpeana ja kauhistuneena; osoittaen Kohosen ruumista.* — Ah, miksi hänet olette surmanneet? Hänhän oli rehellinen, kelpo työmies . . . vanhimpia työläisiä isäni tehtaassa. Olen tuntenut hänet siitä asti kuin muistan.

KAIKKI

katsovat hämmästyneinä Elsiä.

TIREHTÖÖRI STÄHLE

ankarasti.

Elsie, varoitan sinua . . . älä sekaannu näihin asioihin . . . Sinä et niitä ymmärrä!

ELLI

Mutta ajattelehan, Elsie, millaisia roistoja punaiset olivat! He valelivat tässä ympäristölläkin rakennuksia paloöljyllä ja sytyttivät ne sitten palamaan. — Näin itse omin silmin.

PASTORI LOIMARANTA

Niin, ja monissa paikoin kuuluivat ne naulanneen kokonaisia perheitä ristille. — Luotettavat henkilöt ovat kertoneet.

TILANOMISTAJA FALCK

Eliitarpeita ne myöskin haaskasivat suunnattomat määrät. He rakensivat niistä kokonaisia rovioita, valelivat ne paloöljyllä ja sytyttivät sitten palamaan.

ÄÄNIÄ

— Ah, millaisia konnia!

— Kirotot roistot!

PASTORI LOIMARANTA

Ja nämä tällaiset kuuluvat nyt kun ovat joutuneet vangeiksi valittavan, että heitä muka kiusataan nälässä. Odottakoot vielä muutaman kuukauden, niin sitten ehkä tulevat tietämään, mitä on nälkä.

LUUTNANTTI FREY

Heille olisi syötettävä polttamiensa elintarpeiden tuhka eikä mitään muuta.

PASTORI LOIMARANTA

Kuularuiskujen ja konekiväärien eteen ne pitäisi asettaa koko roska ja tehdä puhdasta jälkeä. He tahraavat ilmankin hengityksellensä.

LUUTNANTTI FREY

Myöntänette siis, neiti Stähle, että punaisten kaltaisille roistoille tuollainen kohtalo on täysin oikeudenmukainen. — *Osoittaa ruumiita.*

ELSIE

osoittaen Kohosen ruumista.

Hän ei ollut roisto . . .

ELLI

Mutta, Elsie, olihan hän myöskin kapinallinen ja vielä jonkinlaisena päällikkönäkin!

ELSIE

Sittenkään hän ei ollut roisto. Minä tunsin hänet . . .

TIREHTÖÖRI STÄHLE

kylmästi, masentavasti.

Elsie, sinun puheesi osoittaa hämmästyttävää lyhytnäköisyyttä

ja arvostelukyvyyttömyyttä. — Luulisi melkein jonkun heidän hengenheimolaisensa puhuvan, eikä suinkaan Erik Ståhlen tyttären. Minä varoitin sinua jo äsken, kerran ennemmin olen sinua jo varoittanut. Nyt varoitan sinua kolmannen kerran ja se on myöskin viimeinen varoitukseni. Kehoitin sinua välttämään neljättä varoitustani — sen seuraukset saattavat olla sinulle itsellesi ikävämpiä kuin luuletkaan.

ELSIE

Ellille.

Tule, Elli! Mennään! — Lähtee.

ELLI

seuraa Elsiä, vaikka vastahakoisesti. — Äänettömyys.

AARNE KALSKE

tulee metsästä oikealta parin sotilaan saattamana. Hän on kalpea, puku epäjärjestyksessä ja tukka liimautunut hikiselle otsalle. Väistymätön tahdonvoima ja päättäväisyys, tuska, viha ja epätoivo kuvastavat hänen kasvoillaan.

Tulin vapaaehtoisesti pelastaakseni morsiameni . . . Sotilaat tässä voivat sen todistaa . . .

LUUTNANTTI FREY

Kuka te olette . . . ? Mitä tarkoittatte?

PASTORI LOIMARANTA

kuiskaten innokkaasti luutnantti Frey'lle.

Siinä hän nyt on . . . Kalske . . . punaisten päällikkö . . . itse pääroisto.

LUUTNANTTI FREY

tekee nopeasti ja salaa merkin sotilaille, jotka huomaamattomalla liikkeellä ympäröivät Kalskeen.

AARNE KALSKE

joka ei kiinnitä huomiota sotilaiden liikkeeseen, melkein nöyrästi.

Missä hän on . . . se nuori tyttö, jonka vangitsitte isänsä keralla tuolla metsässä . . . ? — *Huomaa Kohosen ruumiin kauempana*

näyttämön taka-alalla, ja ponnahtaa nopealla hypyllä sotilaiden keskeltä ja juoksee ruumiin luo. — Tukahtuneesti, käheällä äänellä. — Ah, jumalani . . . Kohonen . . . ! — Hyökkää rajusti etualalle silmissä pelottava hehku, suunniltaan tuskasta. — Missä hän on . . . se nuori tyttö . . . Mitä olette tehneet hänelle?

ANNA

joka on kuullut Kalskeen äänen, syöksähtää konttorin ovesta verannalle, ojentaen epätoivoisella, mutta samalla riemullisella liikkeellä kätensä Kalsketta kohti.

AARNE KALSKE

unohtaen kaiken muun, kuohuvalla riemulla.

Anna! — Muutamalla askeleella juoksee hän ylös verannalle sulkien Annan rajusti syliinsä.

LUUTNANTTI FREY

raivosta kuohuen sotilaille.

Te nahjukset, puuhevoset . . . Ottakaa kiinni hänet heti . . . ja tyttö viekää takaisin sisälle.

AARNE KALSKE

Miksi sellainen kiire, hyvä herra. Näettehän etten pääse pakenemaan, enkä sitä yritäkään. Minä tiedän, että elämäni viimeiset minuutit ovat kulumassa, elämäni tunti lasin hiekka on juossut loppuun . . . Mutta nyt ei ole siitä kysymys. En pelkää kuolemaa. Minä melkein toivon sitä nyt, sillä kuolema . . . se on unohdus . . . lepo . . . ikuinen rauha . . . Mutta tämä nuori tyttö . . . Säästäkää hän . . . Sitä vain teiltä pyydän . . .

ANNA

Ei, ei, jos he eivät sinua säästä, en tahdo jäädä minäkään elämään. Ikaamme sitten yhdessä!

LUUTNANTTI FREY

sotilaille.

Elivyttelette? Ettekö kuulleet käskyäni?

Sotilaat aikovat hyökätä.

AARNE KALSKE

Seis! Malttakaahan hetkinen! Minä yksin olen syyllinen. Antakaa tämän tytön mennä. Hän on vielä niin nuori . . . vasta elämän alussa . . . ja mitä hyötyä teille on hänen surmaamisestansa? Isänsä makaa tuolla ja vanha äitinsä, pieni sisarensa ja veljensä tarvitsevat hänen apuansa. Antakaa hänen mennä ja minulle saatte silloin tehdä mitä ikinä haluatte?

LUUTNANTTI FREY

Kalskeelle.

Te tulkaa alas sieltä!

ANNA

tarttuen rajun tuskan vallassa Kalskeeseen.

Ei . . . ei . . . Elä mene, en päästä sinua. Kuolkaamme yhdessä! — *Ojentaen rukoilevasti käsiänsä; liikuttavasti ja tullen alas verannalta.* Jos ette häntä säästä, surmatkaa silloin minutkin . . . surmatkaa minutkin . . . Ah, kuulkaa minua hyvät herrat, jos te olette ihmisiä ja jos rinnassanne on vielä jotakin inhimillistä tunnetta jäljellä! Sallikaa meidän elää, poistua täältä, ja me vannomme, ettemme ikinä tule vähimmälläkään tavalla teitä häiritsemään. Sillä katso- kaahan, me rakastamme toisiamme, jos te tietäisitte kuinka me rakastamme . . . Emme ole tehneet mitään yksityisiä rikoksia, olemme vain puolustaneet ihmisoikeuksiamme. Rikollisella tavalla ehkä, mutta meidän asemassamme olisitte te tehneet aivan samoin, hyvät herrat! Isäni te ammuitte, eikö se jo riitä? Oi, olkaa inhi- millisiä, ja sallikaa meidän mennä!

AARNE KALSKE

Ah, lopeta . . . Ei se hyödytä mitään. Ennemmin voisit saada nuo kivetkin helytymään.

LUUTNANTTI FREY

puoliääneen.

Kautta jumalien, eipä paljoa puutu, etten toivo tällä hetkellä olevani tuon punaroiston tilalla, niin järjetön kuin sellainen toivomus itse asiassa onkin. — *Annalle, osoittaen Kalsketta.* — Häneen nähden on pyyntönne aivan mahdoton, meillä on ankarat ohjeet siinä

suhteessa . . . mutta mitä Teihin itseenne tulee . . . niin siitä voimme puhua myöhemmin . . . riippuu kokonaan Teistä itsestänne — — —

AARNE KALSKE
kiihtyvällä raivolla.

Vaiti, roisto . . . !

LUUTNANTTI FREY

kiinnittämättä huomiota Kalskeen huudahdukseen, edelleen Annalle.
... toivoakseni sovimme ehdoista . . . ne eivät ole lainkaan ankarat . . . Nuoruudelle ja kauneudelle annetaan paljon anteeksi. — *Kalskeelle leikillisen ivallisesti.* — Älkää siis murehtiko! Tyttönne jää hyvin käsiin.

AARNE KALSKE
suunniltaan raivosta.

Ah . . . katala . . . — *Hypähtää noikealla hyppyllä alas verannalta katse tähdättynä luutnantti Frey'hin uhkaavana ja läpätunkevan terävänä.*

LUUTNANTTI FREY
sotilaille.

Ottakaa kiinni hänet!

AARNE KALSKE
vetää taskustaan revolverin, jonka lipasimen hän vetää vireeseen.

LUUTNANTTI FREY
vetää myöskin revolverinsa, mutta ei rohkene käydä avoimeen taisteluun, vaan yrittää pysyä sotilaiden takana. Sotilaille.

Ampukaa hänet . . . nopeasti . . .

AARNE KALSKE
asettuu suojelemaan puolustusasentoon Annan rinnalle, revolveri toisessa kädessä ja toisella tukien Annaa, joka tuskasta miltei tajutomana nojaa Kalskeeseen. — Sotilaat kohottavat vastahakoisesti kivääreitensä.

PUOLIAÄNEKKÄITÄ HUUDAHDUKSIA

Tuollainen se on oikea suomalainen, olipa hän sitten punainen tai valkoinen!

TIREHTÖÖRI STÄHLE

Kalskeelle.

Vaikkakin kunnioitamme teidän pelottomuuttanne, niin kohta-
loanne se ei millään tavoin tule muuttamaan. — *Sotilaille.* — Täyt-
tää tehtävänne!

AARNE KALSKE

omituisesti naurahtaen.

Ei tietystikään, sellainen ajatuskin olisi jo mahdoton.

LUUTNANTTI FREY

jälleen tointuneena Kalskeelle.

Päästäkää tyttö irti ja lukekaa viimeinen rukouksenne!

AARNE KALSKE

levollisesti.

Olen valmis ilman mitään viimeisiä rukouksia. Kuulkaa kuitenkin
viimeiset sanani. Minä näen uuden ajan kultaisen salon
kaukaisen kajastuksen. Ja se aika tulee pyyhkäisemään pois kaiken
sen, mihin te, hyvät herrat, nyt vääjäämättömästi uskotte. —
Pysäyttäkää sen tulo, jos voitte!

LUUTNANTTI FREY

sotilaille.

Ampuma-asento!

AARNE KALSKE

Täyttäkää siis lahtarivollisuutenne! — *Annalle.* — Hyvästi,
Anna . . . Hyvästi! — *Tirehtööri Stählen, Loimarannan ja muutamien
muiden revolverin kuulien lävistämänä vaipuu Kalske kuolettavasti
haavoittuneena maahan. — Pitkä äänettömyys.*

TEHTAAN INSINÖÖRI

kunnioittavasti osoittaen Kalskeen ruumista.

Hän tuossa oli tosin kapinallinen ja lailliselle yhteiskuntajärjes-
tykselle vaarallinen henkilö, mutta sittenkin surettua minua hänen
kohtalonsa, sillä hänen kaltaisissaan kadottaa koko kansa parhainta
ja jalointa omasta itsestään . . . ikäänkuin pisan sydänvertansa . . .

PASTORI LOIMARANTA

Sanottopa mitä tahansa, herra insinööri, niin sitä ette voine kuitenkaan kieltää, että hän, jos kukaan, oli ansainnut palkkansa . .

ANNA

joka edellisen repliikin aikana on seisonut ikäänkuin kivettyneenä, mielipuolinen ilme kasvoilla, puristaa hirtittävän tuskan ja kauhun vallassa ohimoitansa. Näin seisoo hän hetken, sitten heittäytyy hän Kalskeen ruumiin viereen ja alkaa silitellä sen kasvoja, huiskien vienolla hellällä äänellä.

Herää rakas . . . herää . . . herää . . . Sinunhan tulee kylmäkin siinä, kätesikin ovat aivan jääkylmät . . . — Kääntyen pois päin ruumiista; vaikeroivasti. — Ah, hyvä jumala, hän ei kuule minua . . . ei kuule minua . . .

LUUTNANTTI FREY

sotilaille.

Viekää tyttö pois! — Sotilaat yrittävät temmata Annan erilleen ruumiista, mutta hän on tarttunut lujalla, suonenvedontapaisella otteella ruumiin vaatteisiin.

ANNA

yhä ruumiille.

Etkö sinä tunne minua? Minähän se olen, sinun oma tyttösi, joka huudan sinua . . . Herää jo, ja lähdetään pois tästä kamalasta paikasta . . . Oh, kuinka sinä olet veressä . . . Maltahan, minä pesen veren pois kasvoistasi. Sitten lähdemme! Tai minäkin jään tähän . . . tähän vierellesi . . . — Sotilaat yrittävät temmata Annan pois. — Katsos noita kauheita verikätisiä miehiä, jotka yrittävät eroittaa meidät, mutta ethän sinä luovuta minua niille, ethän . . . Pidä lujasti kiinni, etteivät ne saa minua. Minä en tahdo mennä heidän mukanaan, en . . . en . . . tahdon jäädä tähän . . . sinun vierellesi.

LUUTNANTTI FREY

sytyttäen hermostuneesti sikaarin.

Viekää hän nyt jo vihdoinkin!

ANNA

syöksähtää nopeasti luutnantti Freyn luo ja tarttuu häneen lujalla, kiinteällä otteella. Hartaasti ja liikuttavasti.

Hyvä herra, ampukaa minutkin! Olkaa armollinen ja ampukaa

minutkin! Me menemme yhdessä . . . hän ja minä . . . Jos ette minua pian ammu, jättää hän minut. — *Ponnahtaa yht'äkkiä erilleen luutnantti Freystä kuin teräspontimen viskaamana.* — Ah, katso-kaahan käsiännä, kuinka ne ovat veriset . . . ne ovat aivan punaiset verestä . . . Sitä valuu maahan asti . . . Nyt siitä on muodostunut kokonainen virta, ja itse te olette ylt'ylenensä veren tahraama!

LUUTNANTTI FREY

vie tahdottomalla hermostuneella liikkeellä kätensä takin taskuihin.

ANNA

kääntyen ympärillä oleviin.

Teidänkin kätenne ovat veressä, toisten enemmän, toisten vähemmän, mutta kaikki te olette veren tahraamia! — *Osoittaa luutnantti Freytä, pastori Loimarantaa, tilanomistaja Falck'ia ja tirehtööri Stählea.* — He ovat kuitenkin verisimmät teistä kaikista. He aivan kahlaavat lämpimässä veressä . . . pian he uppoavat siihen. — *Kaikki katsovat Annaa kalpeina ja kauhistuneina.*

LUUTNANTTI FREY

yrittää saada äänensä varmaksi ja käskeväksi, vaikka siinä värähteleekin vastustamaton kauhu; sotilaille

Korjatkaa tyttö pois joko elävänä tai kuolleen! Meillä on muutaakin työtä kuin katsella hullun naisen esittämää komediaa.

ANNA

on jälleen mennyt Kalskeen ruumiin luo. Hän hyväilee ja silittelee sen kasvoja, kuiskien hellästi ja hiljaisella äänellä sen korvaan katkonaisia lauseita. — *Sotilaiden tarttuessa häneen seuraa hän vastustelematta ikäänkuin unessa. Sotilaat vievät hänet pois tehtaalle päin.* — *Pitkä painostava äänettömyys.*

LUUTNANTTI FREY

sotilaille.

Kahden tunnin kuluttua jatkamme jälleen matkaamme, saatte siksi aikaa mennä lepäämään. — Meille tulee vielä kuumat paikat tänä päivänä tuolla järven takana. —

Sotilaat menevät tehtaalle päin. — *Äänettömyys.*

LUUTNANTTI FREY

tarkastelee omituisen hermostuneesti ja alinomaa käsiään.

Kirotun ilkeän tunnelman nuo punikkiroistot saivatkin syntymään. — Mutta mitäpä tuosta! Meidän oli meneteltävä niinkuin menettelimme. Ja ellemme olisi onnistuneet pääsemään voittajiksi, niin makaisimme nyt tuossa heidän tilallansa.

PASTORI LOIMARANTA

Kiittäkäämme taivaallista isäämme, joka on johtanut tämänkin asian onnelliseen päätökseen. — *Hankkiutuvat lähtemään vasemmalle rakennuksen taitse. — Menevät.*

LUUTNANTTI FREY

joka menee viimeisenä, tarkastelee yhä käsiään. Hän pysähtyy ja ottaa taskustaan nenäliinan alkaen sillä hangata käsiään; puoliääneen.

Tuossakin on sitä . . . ja tuossa . . . ja tuossa . . . Mitä ihmettä, koko kädethän ovat aivan veriset . . . — *Hankaa rajusti nenäliinalla käsiään. — Pistää nenäliinan taskuunsa avuttomasti ja epätoivoisesti huokaisten. — Turhaa vaivaa! Eivät ne lähde! Tuon järven kaikki vesi ei voisi niitä puhtaaksi pestä . . . — Äkkiä ilostuen. — Ahaa, jopa tiedän . . . minä koetan uudella ranskalaisella saippuallani, jota saksalaiset upseerit minulle antoivat. Se varmaankin auttaa. — Äkkiä pysähtyen alkaa tuijottaa kalpeana ja liikkumattomana ruumiisiin. — Haal! Näenkö oikein . . . ? Tuo liikahti . . . ja myöskin tuo . . . nyt ne katsovat minua elottomilla lasittuneilla silmillään . . . Mitä tämä on . . . Olenko menettänyt järkeni . . . onko itse helvetti lähettänyt joukkonsa minua vastaan . . . ? — Naurahtaa äkkiä vapautuneesti. — Joutavia! Kuolleet eivät liiku. Ja jos ne katsovatkin, eivät ne kuitenkaan näe mitään . . . — Alkaa jälleen tarkastella käsiään. — Nuo pilkut . . . ne eivät vain lähde. — Ottaa taskustaan nenäliinan alkaen hangata käsiään. — Ne yhä suurenevat . . . suurenevat . . . vettä . . . pitäisi olla vettä . . . tuokaa vettä . . . — Melkein kirkuen. — Tuokaa vettä . . . vettä . . . että saan nuo kirotut tahrat lähtemään . . .*

TIREHTÖÖRI STÄHLE JA PASTORI LOIMARANTA

tulevat juosten näyttämölle. — Yht'aikaa.

Mikä on hätänä? Mitä on tapahtunut, herra luutnantti?

LUUTNANTTI FREY

hankaa yhä käsiään.

Nuo kirotut tahrat . . . ne eivät lähde . . . Ne yhä suurenevat . . . — Näyttää käsiään. — Katsokaahan!

PASTORI LOIMARANTA

Mutta, herra luutnantti, kätennehän ovat aivan puhtaat.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Eihän niissä ole mitään tahroja.

LUUTNANTTI FREY

Te vain sanotte niin, mutta näenhän minä itse . . . ovathan käteni kokonaan veritahrojen täyttämät.

TIREHTÖÖRI STÅHLE JA PASTORI LOIMARANTA

katsovat arasti luutnantti Freytä.

PASTORI LOIMARANTA.

Me vakuutamme, herra luutnantti . . . käsissänne ei ole pienintäkään tahraa, vielä vähemmän verta.

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Teidän hermonne ovat ylenmäärin kiihoittuneet liiallisesta ponnistelusta ja valvomisesta. Teidän pitää saada lepoa. Tulkaa, herra luutnantti.

LUUTNANTTI FREY

mutisten puoliääneen.

Kunhan vain saisin tuon veren käsistäni lähtemään . . .

TIREHTÖÖRI STÅHLE

Kyllä ne lähtevät. Tulkaahan nyt vain meidän kanssamme. — Lähtevät taluttaen luutnantti Frey'tä. — Aurinko nousee. — Kohosen vaimo ja Sylvi tulevat hitaasti ja varovasti oikealta metsästä. Kumartuessaan tarkastamaan ruumiita huomaa Sylvi isänsä ruumiin.

SYLVI

heittäytyen sen viereen; sydäntävihlovan tuskallisesti.

Isä . . . isä . . .

KOHOSEN VAIMO

laskeutuu ruumiin viereen toiselle puolelle rukoilevaan asentoon. Hän ei puhu mitään, mutta koko hänen olennostaan ja kasvoistaan kuvastuu ääretön tuska.

ELSIE

tulee hetken kuluttua vasemmalta, rakennuksen takaa. Huomattuaan Kohosen vaimon ja Sylvin väistyy hän arasti ja kunnioittavasti, joutuen siten äkkiarvaamatta aivan Kalskeen ruumiin viereen. Kuolemankalpeana ja kauhistuneena katsoo hän ruumista kauan ja kiinteästi . . . Sitten horjahtaa hän läheistä puunrunkoa vasten ja hänen ahdistetusta rinnastansa tunkeutuu sanomattoman tuskallinen, tukahtuneen hätähuudon kaltainen valitus.

Oh, jumalani, jumalani . . . — Heittäytyy ruumiin päälle syleillen ja suudellen sitä tulusesti, intohimoisesti . . .

ESIRIPPU.

TYÖVÄEN NÄYTELMÄKIRJASTO N:o 58

HINTA 9:—